

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Ciężkowice

Ciężkowice 2004-2014

I. Rys historyczny. 4

II. DIAGNOZA I ANALIZA STRATEGICZNA 7

A. Dane społeczno – gospodarcze Gminy Ciężkowice.	7
2.1. Położenie	7
2.2. Ludność	7
2.2.1. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Ciężkowice	10
2.2.2. Przyrost naturalny.	10
2.2.3. Migracja stała.	11
2.2.4. Migracja okresowa	11
2.3 Profil gospodarczy gminy.	12
2.3.1. Podmioty gospodarcze	12
2.3.2. Gospodarstwa rolne	13
2.4. Bezrobocie	17
2.5. Rozwój turystyki i agroturystyki Uwarunkowania wewnętrzne dla rozwoju turystyki w gminie Ciężkowice	17
2.5.1 Walory krajoznawcze środowiska przyrodniczego	18
Rzeźba terenu	18
Budowa geologiczna	19
Surowce mineralne	19
Gleby	20
Wody powierzchniowe	20
Klimat	21
Flora i fauna	22
2.5.2. Dziedzictwo kulturowe	23
Obiekty wpisane do rejestru zabytków – objęte ochroną konserwatorską:	24
1.3. Dostępność komunikacyjna	27
1.3.1. Komunikacja kolejowa	27
1.3.2. Komunikacja drogowa	28
1.3.3. Komunikacja zbiorowa	29
1.3.4. Szlaki piesze i rowerowe	29
1.4 Ocena zagospodarowania turystycznego	30
1.4.1. Baza noclegowa.	31
1.4.2. Baza gastronomiczna.	31
1.4.3. Baza paraturystyczna	31
1.5. Podsumowanie.	33

III. MISJA: 34

IV Wizja: 35

V. Analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń gminy Ciężkowice (SWOT)

36

5.1. Mocne strony gminy (atuty)	36
5.2. Słabe strony gminy	37
5.3. Szanse gminy	38
5.4. Zagrożenia gminy	38

VI. PRIORYTETOWE PROBLEMY I ZADANIA GMINY CIĘŻKOWICE W

PERSPEKTYWIE ROK 2014 40

VII. Uzasadnienia problemów priorytetowych. 42

7.1 Tworzenie nowych miejsc pracy-----	42
7.1.1 Rozwój przedsiębiorczości rolnej.-----	42
7.1.2 Rozwój działalności pozarolniczej i produkcyjnej. -----	42
7.1.3 Tworzenie miejsc pracy w oparciu o turystykę i agroturystykę -----	43
7.2 Rozwój turystyki i agroturystyki-----	43
7.2.1 Rozwój bazy hotelowo-turystycznej oraz kulturalnej-----	43
7.2.2 Budowa kąpieliska na rzece Biała w miejscowości Ciężkowice -----	44
7.2.3 Rozbudowa infrastruktury sportowej -----	44
7.3 Oświata, rekreacja, sport-----	44
7.3.1 Opis stanu wyjściowego - rok szkolny 2003/2004 -----	47
7.3.2 Cele i kierunki działań w samorządowych placówkach oświatowych na terenie gminy Ciężkowice.-----	56
7.3.3 Projekt zmian inwestycyjno-organizacyjnych, racjonalizujących sieć szkolną w gminie Ciężkowice w latach 2004 – 2014-----	58
7.4 Infrastruktura: -----	59
7.4.1 Planowane inwestycje-----	59
7.4.2. Remonty, modernizacja i budowa dróg. -----	60
7.4.3. Inne inwestycje gminne: -----	60
7.5. Ochrona środowiska. -----	60
Działania w kierunku wspierania zbiórki odpadów. -----	60
7.5.2. Regulacja rzek i potoków -----	61

VIII. Podsumowanie62

I. RYS HISTORYCZNY

Najstarsze informacje na temat Ciężkowic pochodzą z aktu datowanego na lata 1123-25. W dokumencie tym biskup Tusculum i legat papieża Kalista II na Polskę i Węgry – Idzi, wymienia i zatwierdza posiadłości klasztoru tynieckiego. Wśród nich znalazła się wieś Cecouici, pod której nazwą kryje się osada Ciężkowice. Tak więc w roku 1125 Ciężkowice były osadą już istniejącą, musiały więc powstać wcześniej. Przypuszcza się, że Ciężkowice istniały już w XI wieku i były wówczas centrum gospodarczym całego klasztorowego terytorium nad rzeką Białą.

Potwierdzenie przynależności do dóbr opactwa tynieckiego przynosi także inny dokument dotyczący Ciężkowic, którym jest bulla papieża Grzegorza IX z 1229 roku.

W pierwszej połowie XIV wieku król Kazimierz Wielki porządkował sprawy własności królewskich. Uznał on, że Ciężkowice dostały się bezprawnie opactwu tynieckiemu i po ponad 200 latach wróciły w posiadanie króla.

29 lutego 1348 roku król wydał w Krakowie przywilej lokacji miejskiej Ciężkowicom, wystawiony dla mieszczan ze Starego Sącza – braci Minrada i Mikołaja. Ich zadaniem było zorganizować nowo powstającą gminę miejską i sprawować funkcje wójtów. Miasto miało powstać na terenie dotychczasowej wsi Ciężkowice oraz na terenach sąsiadujących z nią wsi Bogoniowice i Ostrusza, które stanowiły odtąd własność miejską.

Za panowania króla Kazimierza Wielkiego zostaje wybudowany w 1358 roku w Ciężkowicach kościół pod wezwaniem Św. Andrzeja. Data ta wyznacza jednocześnie początek powstania ciężkowickiej parafii.

Ciężkowice, dzięki swemu dogodnemu położeniu na szlaku z Krakowa do Węgier, stały się ważnym ośrodkiem wymiany handlowej, z prawem do organizacji targów. Handlowano głównie wyrobami miejscowego rzemiosła, przede wszystkim zaś wyrobami tkackimi, a także solą. Ludność zamieszkująca wsie należące do miasta zajmowała się także uprawą roli. Produkty rolnicze stanowiły więc również przedmiot wymiany handlowej, wśród których dużym powodzeniem cieszył się ciężkowicki nabiał. Podstawowym towarem przywożonym z Węgier było natomiast sławne wino węgierskie oraz konie, popularne wówczas na całym Pogórzu. Miasto rosło więc w siłę, a jego mieszkańcy stawali się coraz zamożniejsi.

W XVII wieku nastąpił dalszy rozwój miasta, a Ciężkowice stały się niekwestionowanym centrum wymiany handlowej z prawem organizowania 5 jarmarków. Ważnymi partnerami Ciężkowic w handlu były: Nowy Sącz, Biecz, Bochnia, Czchów, Pilzno, a także Prze-

myśl, Sandomierz, Wieliczka i oczywiście Kraków. W handlu zagranicznym ważną rolę odgrywały Węgry (Koszyce, Preszov) oraz Śląsk, szczególnie Wrocław. Dużym ułatwieniem dla kupców, i nie tylko, stanowił most na rzece Białej zbudowany przed rokiem 1556.

Druga połowa XVII wieku to okres upadku znaczenia miasta. Od 1655 roku ciągłe przemarsze wojsk szwedzkich, a następnie Węgrów pod wodzą Rakoczego odbiły się licznymi uszkodzeniami i stratami tutejszej ludności. Dopełnieniem tego były epidemie w 1622 i 1652 roku, które pochłonęły dużą ilość ofiar. Do spustoszenia miasta przyczyniły się również częste klęski głodu w schyłku XVII wieku, spowodowane nieurodzajem.

Pewne ożywienie koniunktury przyniósł dopiero pokój, który zapanował po elekcji Augusta III Sasa. Miasto znów zaczęło organizować targi i jarmarki, które przyciągały okolicznych mieszkańców a także kupców z dalszych stron.

Jednakże pierwszy rozbiór Polski i wynikająca z tego zmiana granic politycznych nie pozwoliły miastu na odrodzenie. Ciężkowice znalazły się pod zaborem austriackim, a językiem urzędowym został niemiecki.

Nieszczęsnym wydarzeniem w życiu miasta był pożar w 1830 roku, w wyniku którego spłonęło wiele domów, a także ucierpiał kościół Św. Andrzeja. Ciężkowice nie ominęły również wydarzenia rabacji galicyjskiej. Niedługo po niej nastąpiła kolejna klęska głodu.

W XIX wieku, po utworzeniu Austro-Węgier, Galicja otrzymała autonomię i językiem urzędowym znów stał się polski. Przeprowadzono wtedy reformy: administracyjną i szkolnictwa. Duże znaczenie dla całego regionu miała budowa linii kolejowych, łączących Tarnów z Nowym Sączem (1876 rok) i Tarnów z Jasłem (1884 rok). Była to jedyna większa inwestycja, dzięki której znalazło zatrudnienie wielu mieszkańców Ciężkowic. Dla tych, którzy nie mogli utrzymać się z rzemiosła czy z roli, pozostała emigracja. W roku 1877 otworzono w Ciężkowicach pocztę, która miała duże znaczenie dla komunikacji ze światem.

W latach 90-tych XIX wieku osiedlił się w sąsiedniej Kaśnej Dolnej słynny polski wirtuoz, pianista, polityk Ignacy Jan Paderewski. Wniósł on w życie Ciężkowic i okolic wiele inicjatyw oraz przyniósł ożywienie życia kulturalnego miasta. Od 1893 roku działało Towarzystwo Szkoły Ludowej, którego celem była popularyzacja oświaty i walka z analfabetyzmem. W 1910 roku założona została orkiestra dęta, a także oddział Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. W 1905 roku z inicjatywy proboszcza – księdza Jacka Michalika została założona „Spółka Oszczędności i Pożyczek” – pierwowzór obecnego Banku Spółdzielczego.

I wojna światowa (1914-18) zostawiła swoje piętno na terenie Ciężkowic. W najbliższym sąsiedztwie miasta przebiegał front austriacko-rosyjski. Pozostałością krwa-

wych walk są groby żołnierzy na cmentarzach wojennych, których na terenie obecnej gminy jest aż 6.

W okresie międzywojennym, w wyniku reformy administracyjnej z 1934 roku, Ciężkowice utraciły prawa miejskie. Oprócz tego, że odebrało to miejscowości prestiż, dla mieszkańców nie miało większego znaczenia. Społeczność wciąż trudniła się rzemiosłem, rolnictwem, handlem, pracowała na kolei. W tym okresie upowszechniano nauczanie: od 1928 roku działała Sekcja Biblioteczna, a w 1935 roku zastał założony Niedzielny Uniwersytet Wiejski.

Kłęski żywiołowe nie opuściły jednak mieszkańców Ciężkowic. W 1928 roku dała się mieszkańcom mocno we znaki bardzo surowa zima, która przerwała nawet komunikację kolejową, a w 1934 roku na całą okolicę spadła klęska powodzi – Biała zalała niemal całą tworzoną przez siebie dolinę.

7 września 1939 roku (II wojna światowa 1936-45) wojska niemieckie zajęły tereny Ciężkowic. Mieszkańcy bronili się dzielnie przed okupantem, organizując walki konspiracyjne oraz tajne nauczanie. Trwało to do 17 stycznia 1945 roku, kiedy kres okupacji położyła dopiero Armia Czerwona.

1 stycznia 1998 roku, po 64 latach, Ciężkowice ponownie uzyskały statut miasta. Jego nadanie odbyło się uroczystie 28 lutego 1998 roku w 650 rocznicę miejskiej lokacji.

II. DIAGNOZA I ANALIZA STRATEGICZNA

A. Dane społeczno – gospodarcze Gminy Ciężkowice

2.1. Położenie

Gmina Ciężkowice położona jest w południowo-wschodniej części województwa małopolskiego. Administracyjnie przynależy do powiatu tarnowskiego.

Graniczy:

- od zachodu – z Gminą Zakliczyn,
- od północy - z Gminą Gromnik,
- od wschodu – z Gminami. Rzepiennik Strzyżewski, Moszczenica,
- od południa – z Gminami Bobowa, Korzenna.

Granica z Gminami Moszczenicą i Bobową jest równocześnie granicą powiatu gorlickiego, a z Gminą Korzenna granicą powiatu nowosądeckiego.

Gmina Ciężkowice, w której skład wchodzi 12 sołectw oraz miasto Ciężkowice, zajmuje powierzchnię 103,3 km², co daje jej 5 lokatę wśród 15 gmin powiatu tarnowskiego.

Największy procent powierzchni gminy zajmują użytki rolne (6293 ha, w tym grunty rolne zajmują 5230 ha), 30% powierzchni terenu przypada lasom i zadrzewieniu (3 278 ha, z czego 1 073 ha stanowią lasy państwowe).

2.2. Ludność

Dnia 31 grudnia 2003 roku liczba mieszkańców Miasta i Gminy Ciężkowice wynosiła 11 311, przy czym 22% tej liczby przypada na miasto Ciężkowice.

Struktura demograficzna w rozbiciu na poszczególne miejscowości przedstawia się następująco:

Tab. 1. Rozmieszczenie ludności w poszczególnych jednostkach osadniczych

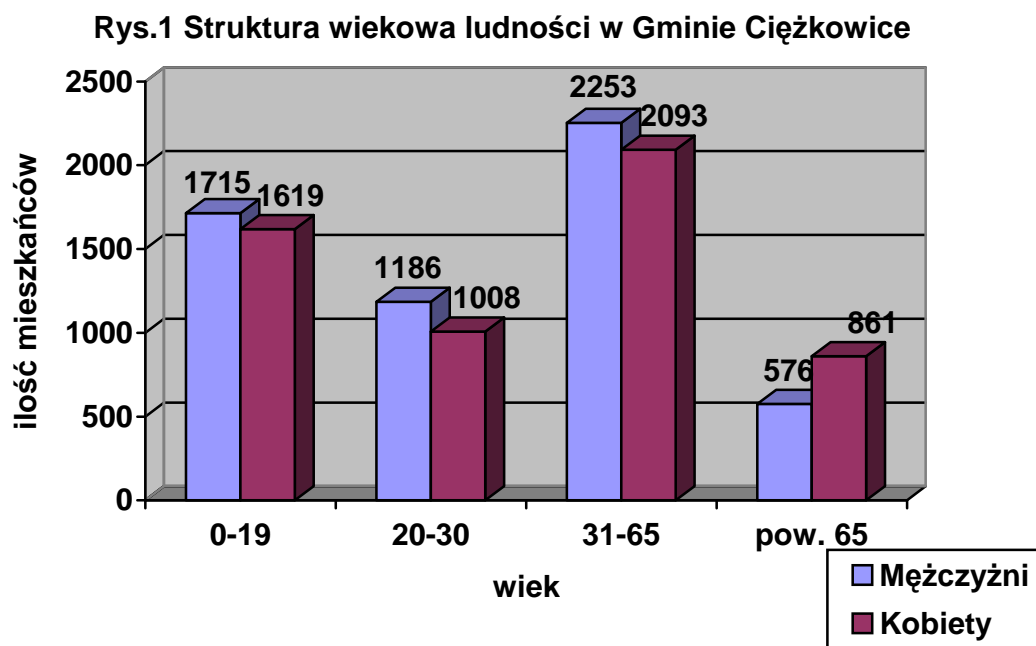
Sołectwo	Liczba mieszkańców	Mężczyźni	Kobiety
Bogoniowice	666	332	334
Bruśnik	1.045	549	496
Ciężkowice	2.490	1123	1267
Falkowa	376	189	187
Jastrzębia	1.557	793	764
Kąсна Dolna	750	376	374
Kąсна Górna	714	376	338
Kipszna	387	199	188
Ostrusza	631	324	307
Pławna	504	257	247
Siekierzyna	649	338	311
Tursko	315	163	152
Zborowice	1.227	623	604

Ludność w obszarze gminy rozmieszczona jest nierównomiernie, od 67 osób/km² w Siekierzynie do 130 osób/km² w Tursku, przy średniej gęstości dla gminy 109 osób/km². W ogólnej liczbie mieszkańców kobiety stanowiły 49,2%. Współczynnik feminizacji wyniósł dla gminy miejsko-wiejskiej 97 kobiet na 100 mężczyzn.

Mapa 2. Gmina Ciężkowice – podział administracyjny.

2.2.1. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Ciężkowice

Strukturę wiekową ludności miejsko – wiejskiej Gminy Ciężkowice charakteryzuje wysoki udział ludzi młodych. Populacja wieku produkcyjnego liczy 6540 osoby. Efektem jest obciążenie ludności wieku produkcyjnego ludnością nieprodukcyjną.

Charakterystyczna jest również w przedziale wiekowym powyżej 60 lat znacząca przewaga kobiet (1113 osoby) nad mężczyznami (772 osoby).

2.2.2. Przyrost naturalny

Przyrost naturalny jest to powiększenie liczby ludności wskutek przyrostu naturalnego z uwzględnieniem migracji ludności oraz zmian terytorialnych.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności

Rok	Liczba narodzin	Liczba zgonów	Przyrost Naturalny w (%)
2000	128	98	0,3
2001	122	90	0,3
2002	143	95	0,4
2003	129	90	0,4

Dane liczbowe wskazują, iż ruch naturalny na przestrzeni ostatnich czterech lat był zmienny. W ostatnim roku badanego okresu odnotowano najniższy przyrost naturalny (0,4%) od kilkadziesiąt lat. Spadek przyrostu naturalnego to efekt zmniejszenia się urodzin przy utrzymującej się liczbie zgonów.

2.2.3. Migracja stała

Migracja (z łacińskiego *migratio* – wędrówka) jest to przemieszczanie się mieszkańców kraju lub regionu. Przyczyny migracji mogą mieć różny charakter (np. ekonomiczny czy polityczny). Migracja stała wiąże się z osiedleniem na stałe.

Tab. 3. Struktura migracji stałej

	Rok 2002		Rok 2003	
	miasto	Wieś	miasto	wieś
napływ	39	57	40	50
odpływ	32	63	25	70

Ujemne saldo migracji stałej świadczy o odpływie z obszaru gminy jej ludności. Charakterystyczna migracja widoczna jest na terenach wiejskich, które ludność zdecydowanie opuszcza.. Natomiast w mieście sytuacja jest odwrotna, liczba mieszkańców rośnie.

1.2.4. Migracja okresowa

Migracja okresowa jest to zmiana miejsca pobytu jedynie na określony czas.

Tab.4. Struktura migracji czasowej

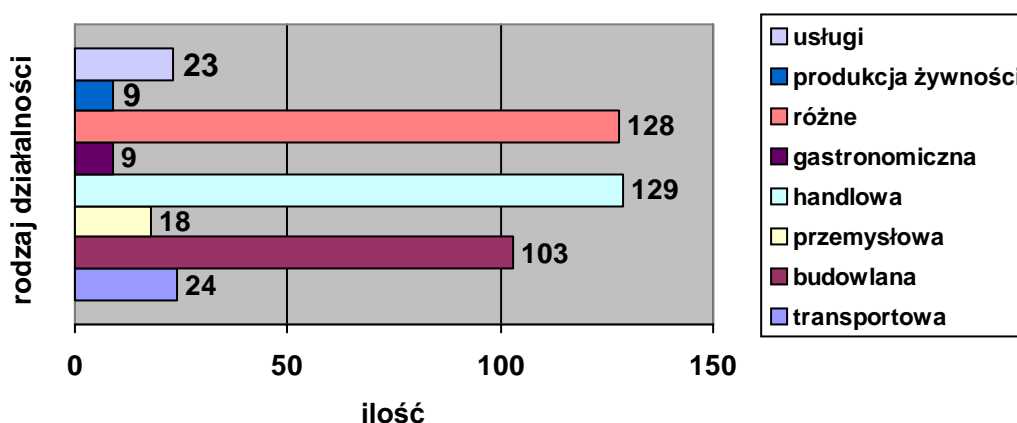
rok	Zameldowanie na pobyt czasowy	Ludność czasowo nieobecna
2003	108	310

Saldo migracji czasowej jest ujemne. Migracje czasowe powodowane są zmianą pobytu w związku z podejmowaniem nauki w szkołach średnich i wyższych oraz pracy zawodowej, bez możliwości zmiany miejsca zamieszkania. W migracji czasowej gminy dominuje migracja ludności w celach zarobkowych, spowodowana rosnącym bezrobociem.

2.3 Profil gospodarczy gminy

2.3.1. Podmioty gospodarcze

Na obszarze gminy brak jest dużych zakładów przemysłowych. Przeważają nieduże podmioty gospodarcze o charakterze handlowo - usługowym. Największym pod względem zatrudnienia podmiotem gospodarczym jest obecnie Gminna Spółdzielnia oraz firma przetwórstwa mięsnego "Rolmięś". W 2003r. na obszarze gminy zarejestrowano 454 podmioty gospodarcze. W poszczególnych branżach sytuacja wygląda następująco:

Rys. 2. Struktura podmiotów gospodarczych

Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jest w sektorze handlowym (28 % ogółu). 22 % stanowi branża budowlana. Przemysłową działalność gospodarczą deklaruje 18 jednostek, a 24 podmiotów trudni się transportem. Struktura 128 podmiotów gospodarczych (28 % ogółu) nie została sprecyzowana.

Na terenie gminy działają jednostki:

- a) spółdzielcze:
 - Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”,
 - Spółdzielnia „Jedność”,
 - Krakowski Bank Spółdzielczy Oddział w Ciężkowicach,

- b) jednostki organizacyjne gminy:
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ciężkowicach,
 - Samodzielny Publiczny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Ciężkowicach,
 - Centrum Kultury i Promocji Gminy Ciężkowice,
 - Miejsko- Gminna Biblioteka Publiczna w Ciężkowicach,
 - Administracja Szkół i Placówek Oświatowych,
 - Publiczne Przedszkole w Ciężkowicach,
 - Publiczne Przedszkole w Jastrzębi ,
 - Publiczne Przedszkole w Pławnej,
 - Publiczne Przedszkole w Zborowicach ,
 - Szkoła Podstawowa w Bogoniowicach,
 - Szkoła Podstawowa w Ciężkowicach,
 - Szkoła Podstawowa w Falkowej,
 - Szkoła Podstawowa w Jastrzębi nr 1,
 - Szkoła Podstawowa w Jastrzębi nr 2,
 - Szkoła Podstawowa w Kąsnej Dolnej,
 - Szkoła Podstawowa w Kipsznej,
 - Szkoła Podstawowa w Ostruszy,
 - Szkoła Podstawowa w Pławnej,
 - Szkoła Podstawowa w Siekierczynie,
 - Publiczne Gimnazjum w Ciężkowicach,
 - Publiczne Gimnazjum w Jastrzębi,
 - Zespół Szkół Publicznych w Bruśniku,
 - Zespół Szkół Publicznych w Zborowicach.,
- c) Inne:
- Ośrodek Doradztwa Rolniczego,
 - Stacja PKP,
 - Gminny Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych,
 - 6 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych w tym 2 włączone do Krajowego Systemu Ratownictwa.

1.3.2. Gospodarstwa rolne

Gmina Ciężkowice jest przede wszystkim gminą o charakterze rolniczym, charakteryzującą się wysokim rozdrobieniem. Według danych spisu rolnego z 2002 roku działalno-

ścią rolniczą zajmuje się 1681 gospodarstw, a 237 gospodarstw prowadzi działalność rolniczą i pozarolniczą. Ogólna liczba gospodarstw indywidualnych wynosi 1843. Szczegóły zawiera poniższa tabela.

Tab. 5 Liczba gospodarstw indywidualnych w Gminie Ciężkowice

GRUPY OBSZAROWE GOSPODARSTW	LICZBA GOSPODARSTW	%
Do 1 ha	408	22
1-5	1134	62
5-10	271	14
10 ha i więcej	30	2

Jak wynika z powyższych danych, gospodarstwa w Gminie Ciężkowice są rozdrobnione. Zdecydowaną większość stanowią gospodarstwa w granicy od 1 ha do 5 ha. Średnia powierzchnia gospodarstwa w gminie wynosi 4,2 ha.

Tab. 6 Powierzchnia i użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych

Powierzchnia gospodarstw indywidualnych	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i nieużytki
	Razem	Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska		
W hektarach							
7896	5712	4350	34	602	726	1676	508

Tab. 7 Produkcja rolnicza. Zasiwy w gospodarstwach rolnych

Zasiwy ogółem	Zboża + kukurydza	Strączkowe na ziarno	Ziemniaki	Pastewne	Pozostałe (w tym warzywa)
W hektarach					
3966	2565	6	672	657	66

Podstawowymi produktami gospodarstw rolnych w Gminie Ciężkowice są zboża, kukurydza i ziemniaki. Z uwagi jednak na znacznie rozwinięty chów zwierząt gospodarskich dość duży areał zajmują kukurydza i buraki pastewne.

Jednym z ważnych kierunków produkcji w gminie jest produkcja warzyw oraz powoli rozwijające się sadownictwo (z powierzchnią 43 ha), w tym uprawa krzewów jagodowych.

Tab. 8 Produkcja zwierzęca

POGŁOWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH (szt.)								
Bydło		Trzoda chlewna		Owce	Konie	Kozy	Króliki	Zwierzęta futerkowe
Ogółem	W tym krowy	Ogółem	W tym maciory					
1163	1147	724	283	19	368	70	292	4

W Gminie Ciężkowice rolnicy wykorzystują sprzyjające warunki do chowu bydła, świadczy o tym nie tylko stosunkowo wysoka obsada tych zwierząt, ale również stosunkowo duży udział (około 17%) łąk i pastwisk w strukturze użytków rolnych w gminie.

W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej rozwój rolnictwa w Gminie Ciężkowice będzie następował zgodnie z programem Wspólnej Polityki Rolnej, która jest finansowana z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnych (FEOGA).

W pierwszym latach członkostwa rolnicy z naszej gminy otrzymywać będą dopłaty bezpośrednie w systemie uproszczonym. System ten, w którym wysokość dopłat bezpośrednich zależy tylko od powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie, a także od upraw, będzie funkcjonował przez pierwsze trzy lata członkostwa, z możliwością przedłużenia o kolejne dwa lata.

Każdy rolnik, niezależnie od rodzaju produkcji w jego gospodarstwie, otrzyma w pierwszym roku po przystąpieniu, tj. po 1 maja 2004 roku, 161 zł na każdy hektar powierzchni swego gospodarstwa, 199 zł w 2005 r. i 2388 zł w 2006 r. Rolnicy uprawiający rośliny, których produkcja jest w Unii dotowana (np. zboże, kukurydzę, rośliny oleiste, wysokobiałkowe i inne) otrzymają w sumie w 2004 r. po 442 pln/ha, 484 pln/ha w 2005 r., 517 pln/ha w 2006 r. W Gminie Ciężkowice w zdecydowanej większości dopłatę uzupełniającą otrzymają

rolnicy uprawiający zboże i kukurydzę, gdyż produkcja tych roślin uprawiana jest na 2392 ha, tj. na 63%, przy ogólnej powierzchni zasiewów równej 3788 ha.

W produkcji zwierzęcej dopłaty bezpośrednie są ustalone i przysługują tylko do bydła mięsnego (premie specjalne: od 210 euro jednorazowo do byka, 200 euro rocznie do krowy mamki). W Gminie Ciężkowice w przeważającym stopniu dopłaty otrzymują rolnicy hodujący krowy mleczne, gdyż jest ich 1932 przy ogólnej liczbie bydła wynoszącej 2639 sztuk. Rolnicy ci będą mogli ubiegać się o dopłaty dla producentów mleka.

W Unii Europejskiej poza bezpośrednim wspieraniem rolnictwa w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, prowadzonych jest wiele działań mających na celu zapewnienie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. W ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich rolnicy z Gminy Ciężkowice mogą skorzystać z wielu form pomocy. Są nimi między innymi:

- **Renty Strukturalne** - Rolnicy, którzy mają powyżej 1 ha użytków oraz mają skończone 55 lat mogą oddać w dzierżawę bądź przekazać potomstwu gospodarstwo rolne, a w zamian otrzymują rentę strukturalną. W ten sposób rolnicy dzierżawiący mogą zwiększyć powierzchnię swoich gospodarstw.
- **Wspieranie Gospodarstw Niskotowarowych** – Działanie to ma na celu zwiększenie możliwości rozwojowych gospodarstw rolnych o niewielkim potencjale ekonomicznym. W Gminie Ciężkowice gospodarstwa w znacznej mierze prowadzą produkcję na własne potrzeby, a dzięki pomocy finansowej mogą podjąć inwestycje prowadzące do zwiększenia produkcji i poprawy finansowej sytuacji swojego gospodarstwa.
- **Program Rolnośrodowiskowy** – Jego założeniem jest utrwalenie wzorców trwałej i zrównoważonej gospodarki rolnej, zwłaszcza na obszarach chronionych i zagrożonych degradacją. Program Rolnośrodowiskowy obejmuje 7 przedsięwzięć rolnośrodowiskowych, zwanych dalej pakietami rolnośrodowiskowymi. Gmina Ciężkowice należy do terenu, który może skorzystać z wszystkich tych pakietów. Pakiety te związane są z gospodarowaniem rolniczym ukierunkowanym na ochronę środowiska, zachowanie siedlisk o wysokich walorach przyrodniczych oraz zachowaniem zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich.
- **Zalesianie Gruntów Rolnych** – W Gminie Ciężkowice są tereny o niskiej przydatności dla rolnictwa, dlatego gospodarstwa takie będą mogły ubiegać się o dofinansowanie związane z założeniem uprawy, utrzymaniem szkółki leśnej przez pierwszych pięć

lat po nasadzeniu. Rolnicy ci dostaną dofinansowanie kosztów założenia uprawy, wykonania i zabezpieczenia przed zwierzyną.

- **Grupy Producentów Rolnych** - Rolnictwo Gminy Ciężkowice jest rozdrobnione, aby mogło się rozwijać rolnicy powinni tworzyć grupy producentów rolnych i dostosować gospodarstwo do standardów europejskich.

Powstające przed polskim rolnikiem możliwości, wynikające z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, będą mieć decydujący wpływ na zmianę profilu gospodarowania w gospodarstwach niskotowarowych o małej powierzchni, co ma miejsce w strukturze gospodarstw Gminy Ciężkowice. W chwili obecnej rolnicy starają się o dopłaty bezpośrednie do gruntów rolnych, Urząd Gminy, aby pomóc rolnikowi, ściśle współpracuje z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

W Urzędzie Gminy istnieje jednostka, która koordynuje starania rolników dotyczące ogólnych uwarunkowań w zakresie funkcjonowania rolnictwa w nowych realiach gospodarczych w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

2.4. Bezrobocie

Bezrobocie w gminie Ciężkowice 31 stycznia 2002 r. wynosiło 699 (zarejestrowanych), co daje 10% ogółu czynnych zawodowo.

2.5. Rozwój turystyki i agroturystyki

Uwarunkowania wewnętrzne dla rozwoju turystyki w gminie Ciężkowice

Pod pojęciem „walory turystyczne” będące elementem atrakcyjności turystycznej rozumie się pewien zespół elementów środowiska geograficznego, który może być przedmiotem zainteresowań turysty i stanowić zarazem motyw wyjazdów do danego regionu lub miejscowości.

Ze względu na różnorodność motywów wpływających na decyzję turysty o odwiedzeniu danego miejsca czy regionu, walory turystyczne podzielono na:

- wypoczynkowe (ściśła zależność od warunków środowiska naturalnego),
- specjalistyczne (również związane z warunkami środowiska naturalnego, umożliwiają uprawianie różnych form turystyki kwalifikowanej oraz różnych form lecznictwa uzdrowiskowego),

- krajoznawcze (wyróżnia się walory krajoznawcze: środowiska przyrodniczego, dóbr kultury, tradycyjnej kultury ludowej, historii najnowszej i współczesnych osiągnięć człowieka).

2.5.1 Walory krajoznawcze środowiska przyrodniczego

Głównymi elementami środowiska przyrodniczego mającymi wpływ na atrakcyjność danego regionu są: ukształtowanie terenu, średnia ilość opadów, średnia liczba dni słonecznych w roku, średnie temperatury powietrza, powierzchnie wód, lasów, stopień zanieczyszczenia środowiska itp.

Stopień atrakcyjności naturalnych walorów turystycznych jest względny, a sezonowość jest częstym wyznacznikiem ruchu turystycznego.

Rzeźba terenu

Gmina Ciężkowice położona jest w obrębie Pogórza Karpackiego w Mezuregionie Pogórza Ciężkowickiego. Dolina rzeki Białej dzieli gminę na dwie części, które leżą w obrębie mikroregionów – Płaskowyzu Rożnowskiego (zachodnia część gminy) i Garbów Rzepiennickich (wschodnia część).

Ukształtowanie omawianych terenów to liczne pasma pagórków i dolin, których niwelacje typowe dla obszarów podgórskich stanowią od stu do dwustu metrów. Najwyżej położoną wsią jest Falkowa (430 mnpm), następnie Bruśnik (386mnpm) i Zborowice (300 mnpm).

Rzeźba terenu w obrębie Pogórza Rożnowskiego charakteryzuje się występowaniem wąskich wierzchołków, spłaszczonych w poziomie śródgórskim, tworzących charakterystyczne wąskie, długie geokompleksy stromych stoków o nachyleniu 15-20°, 20-35° oraz ostrych dolin głęboko wciętych lub debrzy.

Wschodnią część gminy (Garby Rzepiennickie) charakteryzują stoki o nachyleniu 10-15° i 15-20°, rozcięte dolinami, debrzami przechodzącymi w doliny płaskodenne. Stromość zboczy dolin, jak ich rozmiar i głębokość są mniejsze niż w części zachodniej.

Dzięki urozmaiconej rzeźbie terenu możemy zaobserwować liczne procesy morfologiczne (osuwiska, złaziska i inne ruchy masowe).

Budowa geologiczna

Gmina Ciężkowice w całości położona jest w obrębie płaszczowiny śląskiej. Najstarsze utwory flizowe pochodzą z kredy górnej, najmłodsze z eocenu dolnego. Utwory geologiczne, jakie rozpoznano na terenie gminy:

- warstwy godulskie i lgockie – piaski i łupki wapniste grzbietotwórcze,
- istebniańskie dolne piaskowce i zlepieńce – północna i zachodnia część gminy,
- piaskowce istebniańskie górne i piaskowce inoceramowe – na południu gminy,
- piaskowce krośnieńskie – południe gminy,
- pstry łupki, łupki i iłołupki – występują w wąskich pasach otaczając piaskowce ciężkowickie,
- piaskowce ciężkowickie czasem przechodzące w zlepieńce – występują w dwóch równoleżnikowych pasach – od Ciężkowic po Bukowiec (południowa i północna część doliny Kąsniarki) towarzyszą im wychodnie pstrych łupków z którymi wiążą się osuwiska.

Warstwy czwartorzędowe zalegają na starszych utworach geologicznych. Wyróżniono dwa podstawowe rodzaje:

- glinki lessopodobne – na całym obszarze gminy,
- aluwia rzeczne – żwirowo-piaszczyste rozciągające się w dolinie Białej i w dolnych częściach dolin jej większych dopływów.

Surowce mineralne

Ściśle z budową geologiczną związane jest występowanie złóż surowców mineralnych. Na terenie gminy Ciężkowice zlokalizowane są złoża surowców budowlanych oraz wód mineralnych.

- Złoże Tursko (piaskowiec). Wieś położona na północ od Ciężkowic. Kamieniołom zajmuje 3,12 ha. Ma długość ok. 30 m i wysokość do 25 m. Złoże eksploatowane było przed I wojną światową dla potrzeb budownictwa. Obecnie zaniechano wydobycia kamienia z powodu małej odporności na zamarzanie.
- Złoże Kipszna (piaskowiec). Wieś położona na północ od Ciężkowic. Powierzchnia złoża stanowi 7,7 ha i może służyć w budownictwie lokalnym dla produkcji bloków surowych, płyt surowych łupanych czy też kamienia łupanego.

- Kąsna Dolna (piaskowiec ciężkowicki). Miejscowość położona na zachód od Ciężkowic. Obszar zajmuje 12 ha i wydobywany z niego surowiec wykorzystywany jest na potrzeby lokalne.
- Ostrusza (piaskowiec ciężkowicki). Kamieniołom leży we wsi Ostrusza położonej na południowy wschód od Ciężkowic. Kamień stanowi materiał blokowy i zajmuje 7,5 ha.
- Budzyń – Polichy (wody siarczkowe). Zlokalizowane źródła wód siarczkowych jako naturalne źródła powierzchniowe występują na granicy gmin Gromnik i Ciężkowice. Wody te mogą być wykorzystane do zabiegów kąpielowych lub kuracji pitnej.
- Ciężkowice – Przedmieście (wody siarczkowe). Dokładne badania występujących tu wód nie zostały przeprowadzone. Stwierdzono natomiast, iż mogą one służyć do kuracji pitnych lub zabiegów kąpielowych.

Gleby

Na terenie gminy występują głównie gleby brunatne właściwe i wylugowane, gleby biellicowe i pseudobiellicowe oraz mady. Biorąc pod uwagę skład gatunkowy gleb, należy wyróżnić lessy, utwory lessowe, gliny średnie i ciężkie oraz pyły.

We wschodniej, prawobrzeżnej części gminy przeważają gleby wytworzone z lessów i utworów lessowatych. Dużą powierzchnię zajmują gleby gliniaste i ciężkie, które dominują między Bogoniowicami a Kąsną Dolną oraz w okolicach Jastrzębi i Siekierzyny. Na terenach sołectwa Siekierzyna przeważają gleby pyłowe. Mady lekkie i ciężkie występują przede wszystkim w dolinach Białej i Kąsniarki.

Pod względem przydatności rolniczej większość obszaru gminy Ciężkowice zaliczana jest do klasy IV – 63,9%. Gleby klas I – III zajmują - 24,2% obszaru, a klas V i VI – 10,9% i 1,0%. Gleby klas I - IV występują naprzemianlegle na całym obszarze, ale głównie zalegają w dolinach rzecznych.

Na obszarze gminy zachodzą procesy erozji gleb, które szczególnie nasilają się na stokach o dużym nachyleniu. Procesy te prowadzą do wypłukiwania składników odżywczych, a nawet zniszczenia warstwy urodzajnej gleby.

Wody powierzchniowe

Tereny gminy Ciężkowice prawie w całości należą do zlewni rzeki Białej Dunajcowej, natomiast północno-zachodnia część odwadniana jest przez ciekę należące do zlewni Dunajca.

Biała Dunajcowa jest główną rzeką przepływającą przez tereny gminy i stanowi prawy dopływ rzeki Dunajec. Uchodzą do niej mniejsze rzeczki i potoki, z których największe to: Kaśnianka, Zborowianka, Ostruszanka. Białą Dunajcową zaliczamy do rzek o reżimie nie wyrównanym z wezbraniem wiosennymi, letnim i zimowym, oraz z deszczowo – gruntowo - śnieżnym zasilaniem (wg. klasyfikacji I. Dynowskiej (1971)). Dominujące jest wezbranie wiosenne, z roku na rok wzrasta znaczenie wezbrań letnich. Najmniejsze wezbrania odnotowuje się w grudniu. Dna doliny Białej i dopływów są zalewane w okresach wezbrań.

Z wód stojących odnotowano niewielką ilość stawów, zlokalizowanych w dolinach rzek. Kilka sztucznych stawów hodowlanych powstało w zlewni Kaśniarki. Duży staw znajduje się w parku podworskim w Kaśnej Dolnej, a na terenie resztówki podworskiej w Bruśniku zlokalizowanych jest kilka mniejszych stawów.

Klimat

Obszar Pogórza Ciężkowickiego znajduje się w podkarpackiej strefie klimatycznej. Jest to pas przejściowy pomiędzy górami a kotlinami podgóorskimi. Chłodnych dni z przymrozkami jest rocznie 100 – 150, śnieg leży przez 80 – 90. Średnia temperatura roczna wynosi w rejonie Ciężkowic ok. 7,5 °C, najzimniejszym miesiącem jest styczeń (średnia temperatura około – 4,6 °C), najcieplejszym lipiec (średnia temperatura około 16,9 °C). Średnia prędkość wiatru od 2,2 do 2,5 m/sek., z wilgotnością względną od 86 do 88%.

Przez większą część roku pogodę kształtują napływające z zachodu masy powietrza polarno – morskiego, z wyjątkiem zimy, gdyż w tym okresie większy wpływ mają masy powietrza napływające ze wschodu, o cechach kontynentalnych. Średnia ilość opadów atmosferycznych przypadająca na okres roku wynosi około 820 mm. Okres wegetacyjny na tym obszarze trwa od maja do października.

Na terenach Pogórza Ciężkowickiego zachodzi zjawisko inwersji temperatury. W dolinach występują mgły, tworząc malownicze krajobrazy, które można podziwiać ze szczytów wzniesień.

Zależnie od rzeźby terenu, wystawy, pokrywy roślinnej wytwarza się na terenie rezerwatu mikroklimat lokalny. Wpływ tych czynników jest odczuwalny przeważnie w okresie ekstremalnych temperatur. Odrębny mikroklimat kształtuje się w dolinie rzeki Białej, charakteryzuje się większą wilgotnością powietrza.

Poziom wody gruntowej jest bardzo zróżnicowany- od kilku do kilkunastu metrów.

Flora i fauna

Największy procent powierzchni gminy zajmują użytki rolne – 61% oraz lasy – 31,8%, z czego 1/3 to lasy państwowe.

Lasy rosnące na terenie gminy Ciężkowice zajmują z reguły szczytowe partie wierzchołków oraz strome, nie nadające się pod uprawę, stoki. Pod względem układu gatunkowego drzewostanu zaliczane są do strefy przejściowej między lasami nizinnymi a górskimi. Zmniejsza się udział sosny i dębu na korzyść jodły i buka oraz sztucznie wprowadzonego świerku. Występują też lipy, modrzewie, jesiony, brzozy, osiki, graby, jarzębiny i czeremchy. W podszyciu: jałowce, leszczyny, kruszyny, bez czarny, bez koralowy, dereń, głóg oraz tarnina i malina. Nierzadko występuje także roślina chroniona – wawrzynek – wilcze łyko. W skład runa leśnego wchodzi najczęściej: borówki, czernice, paprocie, rzadziej wrzosa i konwalia, a z roślin chronionych – widłaki, storczyki i bluszcz. Ciekawostką przyrodniczą jest stanowisko kosodrzewiny w „Skamieniałym Mieście”. Przypuszcza się, że roślina ta została tu zasadzona przez człowieka.

Bezpośrednio nad korytami rzecznyymi występują łągi wierzbowo – topolowe oraz zagajniki olszynowe.

Lasy występujące na terenie gminy pełnią w większości funkcje ochronne, co oznacza, że gospodarka leśna prowadzona jest na specjalnych zasadach.

Ścisłej ochronie podlegają pomniki przyrody ożywionej (pojedyncze drzewa i drzewostany), formy przyrody nieożywionej (skałki, kamieniołomy), oraz rezerwat przyrody nieożywionej „Skamieniałe Miasto” w Ciężkowicach.

Z uwagi na postępującą urbanizację, nastąpiło zubożenie fauny, a szczególnie ssaków. O występowaniu w przeszłości na terenie gminy większych drapieżników świadczą mogą nazwy okolicznych miejscowości. Dzięki prowadzeniu odpowiedniej gospodarki łowieckiej zanotowano w ostatnim okresie zwiększenie się pogłowia dzika i sarny. Ponadto występują: lisy, zające, wiewiórki, kuny leśne i polne, tchórze, łasice, nornice, myszy, rude szczury i chomiki, a znacznie rzadziej borsuki, wydry i piżmowce. W okolicach Ciężkowic pojawia się w pojedynczych okazach żbik. Bogatszy znacznie jest świat ptaków, zwłaszcza w lasach i nadrzecznych zaroślach. Badania wskazują, że tereny gminy zamieszkuje ponad 100 gatunków. Do osobliwości należą chronione: bocian czarny, krogulec, dzięcioł czarny. Jeszcze więcej gatunków reprezentuje świat owadów. Do najciekawszych zaliczyć należy: niepylaka mnemozynę, pazia królowej, pazia żeglarza, żałobnika, ćmę zmierzchnicę, tzw. trupią główkę.

Pomimo znacznego zanieczyszczenia wód powierzchniowych ściekami z zakładów przemysłowych a także nawozami z pól, w rzekach i potokach można jeszcze spotkać kilka gatunków ryb: strzeblę, świnkę, głowacza, jelca; a rzadziej lipienia, brzanke, okonia, lina. Do czasów minionych można zaliczyć szansę złowienia w Białej szczupaka, pstrąga czy węgorza.

2.5.2. Dziedzictwo kulturowe

W Ciężkowicach i okolicznych wsiach znajduje się wiele cennych zabytków kultury materialnej. Są one pozostałościami po dawnej świetności miasta rzemieślniczego leżącego na szlaku handlowym prowadzącym doliną Białej na południe Europy.

Zasoby kultury materialnej, skupione na terenie gminy, można podzielić na następujące grupy i zespoły obiektów:

- zespół historycznego układu urbanistycznego Ciężkowic
- obiekty sakralne
- obiekty użyteczności publicznej
- zespoły parkowo-dworskie
- zabudowa mieszkalne
- zabudowa przemysłowo-gospodarcza
- cmentarze
- zabytki archeologii.

W ewidencji służb konserwatorskich (Wojewódzki Oddział Służb Ochrony Zabytków w Krakowie-delegatura w Tarnowie) znajduje się ponad 200 obiektów zabytkowych (151 kart adresowych), z czego do tej pory 22 uzyskało decyzję o wpisze do rejestru zabytków.

Obiekty wpisane do rejestru podlegają całkowitej ochronie konserwatorskiej, co oznacza, iż wszelka działalność z nimi związana lub przeprowadzana w ich bezpośrednim otoczeniu winna być uzgodniona z służbami konserwatorskimi.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków¹ – objęte ochroną konserwatorską:

Bogoniowice

- Park podworski (nr 170¹)

Park o znacznych wartościach krajobrazowych i dendrologicznych (kilka lip o obwodzie pnia od 2 do 6 metrów), niewielka część starodrzewu z XVIII wieku. Zachowana oficyna podworska z dwoma gankami (rządcówka z połowy XIX wieku).

- Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej (nr 395)

Powstał w latach 1915 - 1918 wg projektu Jana Szczepkowskiego. Założony na planie trapezu z dwoma kamiennymi basztami przy wejściu głównym. Mogiły tarasowo usytuowane w trzech rzędach. Na osi wejścia pomnik w formie kapliczki nakrytej dachem gontowym. Cmentarz ogrodzony jest kamiennym murem.

Bruśnik

- Kościół Parafialny p.w. NMP Wniebowziętej (nr 283)

Zbudowany w 1903 roku według projektu Jana Sas- Zubrzyckiego. Styl architektoniczny – neogotyck, bazylikowy, trójnawowy. Wewnątrz krucyfik z XVIII w.

Ciężkowice

- Układ urbanistyczny (nr 313)

Czworoboczny rynek zachowany z czasów lokacji miasta. Zabudowa z XVIII i XIX wieku, ustawiona szczytowo do rynku, z którego odchodzi osiem ulic (na wzór układu średnio-wiecznego).

- Ratusz (nr 251)

Budynek stanowi przykład małomiasteczkowej architektury. Zbudowany przed 1848 rokiem, przebudowany w latach 80. XIX w. Bryłę stanowi czteroskrzydłowy budynek z wewnętrznym dziedzińcem. Zbudowany z cegły, częściowo z kamienia, tynkowany. Od frontu drewniana, niska wieża. W piwnicach kolebkowe sklepienia.

- Kościół Parafialny p.w. św. Andrzeja (nr 214)

Wybudowany w latach 1901 – 1902 wg projektu Jana Sas-Zubrzyckiego. Obiekt murowany z cegły z użyciem kamienia, trzynawowy, bazylikowy.

¹ Numer decyzji z „Rejestru zabytków województwa tarnowskiego” sporządzony przez Wojewódzki Odział Służby Ochrony Zabytków w Krakowie, delegatura w Tarnowie.

Wnętrze neogotyckie – ołtarz główny i pięć ołtarzy bocznych z 1904 r. w ołtarzu głównym znajduje się wczesnobarokowy obraz Chrystusa Miłosiernego malowany na drewnie, przywieziony z Rzymu w 1632 r. polichromia wnętrza współczesna.

- Kapliczka pw. św. Floriana (nr 269)

Wybudowana w 1895r. z okazji powstania straży pożarnej, fundatorem był J. I. Paderewski. Murowana, tynkowana, usytuowana na rzucie kwadratu z czterema filarami w narożnikach wspierającymi półkoliste arkady, przekryta dachem namiotowym. Wewnątrz ludowa figurka św. Floriana.

- Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej (przysiółek Rakutowa), (nr 399)

Założony w latach 1915-1918 na planie trapezu. Na osi wejścia, na trójstopniowej podstawie i prostopadłościennym cokole stoi monumentalny, betonowy krzyż. Na cmentarzu pochowani zostali żołnierze armii austro-węgierskiej, pruskiej i rosyjskiej.

- Budynek mieszkalny Rynek nr 12 (wł. Genowefa Kwaśna), (nr 154)

Jeden z najlepiej zachowanych drewnianych domów z podcieniami wspartymi na czterech słupach. Zbudowany w drugiej połowie XVIII w.

- Budynek mieszkalny przy ul. Św. Andrzeja nr 104 (wł. Andrzej Tomek), (nr 155)

Wybudowany w 1904 r. wg projektu Jana Sas-Zubrzyckiego. Budynek murowany, parterowy z niewielką oszkloną werandą.

- Dom mieszkalny przy ul. 1000-lecia nr 75 (wł. Maria Wujs), (nr 156)

Zbudowany w pierwszej połowie XIX w. Budynek parterowy, drewniany o konstrukcji zrębowej. Dach dwuspadowy, od frontu wsparty na czterech słupach. Kryty dachówką (pierwotnie papą i gontem). Wewnątrz stropy belkowe. Na tragarzu napis zawierający inwokację i datę budowy (obecnie zabieleny).

- Dom mieszkalny przy ul. Grunwaldzkiej nr 86 (wł. Anna Warzecha), (nr 157)

Budynek parterowy, drewniany o konstrukcji wieńcowej. Dach dwuspadowy kryty blachą (pierwotnie gontem). Wewnątrz stropy belkowe. Zbudowany w połowie XIX w.

- Budynek przy ul. Św. Andrzeja nr 106 (nr 157a)

Zbudowany w 1892 r. z przeznaczeniem na szkołę, od 1962 r. użytkowany jako przedszkole i schronisko turystyczne.

Budynek piętrowy, murowany, podpiwniczony z kamiennymi fundamentami.

Jastrzębia

- Kościół parafialny pw. Św. Bartłomieja Apostoła (nr 80)

Kościół wzniesiony w 1529 r. rozbudowany w latach 1606 i 1902. Konstrukcja zrębowa z drzewa jodłowego. Wewnątrz ołtarze późnobarokowe, obrazy, rzeźby, kamienna chrzcielnica, krucyfiks z XVI w. na belce tęczowej. Drewniana dzwonnica, wolno stojąca, zbudowana w 1928 r. z gotyckim dzwonem.

- Kapliczka przydrożna (nr 272)

Kamienna kapliczka, tynkowana, zbudowana na początku XIX w. na planie prostokąta, przekryta dachem przyciółkowym. Wewnątrz sklepienie kolebkowe. Elewacja zwieńczona gzymsem, okna zamknięte hakami koszowymi.

Kąсна Dolna

- Park, budynek dworu z XIX w. oraz murowana oficyna z drugiej połowy XIX w. (nr 216)

Park o powierzchni 11 ha pochodzi z przełomu XVIII/XIX w., przekomponowany częściowo na przełomie XIX/XX w. Założony na terenie pagórkowatym, reprezentuje typ angielski. Posiada bogaty drzewostan mieszany (krajowy i zagraniczny) w formie dużych skupisk drzew mieszanych bądź klombów drzew jednogatunkowych. We wschodniej części duży staw z wyspą pośrodku. Na przełomie XIX/XX w. Właścicielem dworku był Jan Ignacy Paderewski.

Ostrusza

- Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej (nr 143)

Cmentarz założony w latach 1915-1916 wg projektu Jana Szczepkowskiego na niewielkim stoku, ogrodzony od strony drogi kamiennymi słupami i drewnianym płotem, z pozostałych stron pełnym kamiennym murem. Wejście od osi założenia ujęte kamienną bramą. Element centralny stanowi drewniany krzyż z glorią na kamiennym postumencie. Mogiły ziemne w rzędomym układzie. Pochowani żołnierze armii rosyjskiej i pruskiej.

- Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej (nr 142)

Samodzielny cmentarz, założony w latach 1915-1916 wg projektu Jana Szczepkowskiego na planie prostokąta. Elementem centralnym jest kamienny obelisk z datą „1914-1915”. Układ mogił rzędowo-kwaterowy, symetryczny względem osi. Pochowani żołnierze armii austro-węgierskiej i rosyjskiej.

Tursko

- *Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej (nr 396)*

Założony w latach 1916-1918 na planie prostokąta z niewielkim aneksem w części północnej na osi wejścia, w obrębie którego zlokalizowany jest monumentalny, betonowy krzyż na dwustopniowym cokole z kamiennych ciosów. Mogiły ziemne, systematycznie rozmieszczone z krzyżami metalowymi. Na cmentarzu pochowani są żołnierze armii austro-węgierskiej i rosyjskiej.

Zborowice

- *Kościół Parafialny pw. św. Marii Magdaleny (nr 161)*

Wzniesiony w XVI w., murowany, jednonawowy z wielobocznym prezbiterium od wschodu i kwadratową wieżą od zachodu.

- *Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej (nr 404)*

Założony w latach 1915-1916 wg projektu Antona Mullera. Składa się z dwóch kwater osobno ogrodzonych, z dwoma ustawionymi w centralnym miejscu krzyżami. Wewnątrz mogiły ziemne z nagrobkami w kształcie betonowych stell z żeliwnymi tablicami inskrypcyjnymi.

1.3. Dostępność komunikacyjna

Dostępność komunikacyjna, stanowiąca istotny czynnik o atrakcyjności turystycznej danego terenu, rozumiana jest jako możliwość dojazdu środkami komunikacji do celu podjętej podróży.

O stopniu dostępności komunikacyjnej terenów turystycznych decyduje system komunikacji, na który składają się:

- sieć oraz stan techniczny urządzeń komunikacyjnych (tj. linie kolejowe, drogi itp.);
- wyposażenie urządzeń komunikacyjnych w środki transportu (autokary, pociągi);
- organizacja ruchu komunikacyjnego (częstotliwość kursowania pociągów, autobusów);
- stan zaplecza techniczno-usługowego transportu (stacje benzynowe, stacje obsługi, warsztaty naprawcze, itd.).

1.3.1. Komunikacja kolejowa

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa Tarnów – Nowy Sącz – Krynica ze stacjami w Bogoniowicach i Pławnej. Linia ta posiada znaczenie międzynarodowe. Jest ona od-

gałęzieniem magistrali Kraków – Tarnów i umożliwia połączenie południowo-wschodniej Małopolski z Polską centralną, a w przedłużeniu na południe wchodzi do magistrali prowadzącej do Budapesztu i na Bałkany.

Rozwiązanie połączeń kolejowych umożliwia dotarcie do miejscowości leżących w pobliżu jak i do ośrodków ponadlokalnych.

1.3.2. Komunikacja drogowa

Podstawowy układ drogowy w gminie Ciężkowice stanowią drogi wojewódzkie i powiatowe.

Drogi wojewódzkie:

- nr 977 Tarnów – Grybów – Krynica (10250 m długości)
- nr 981 Zborowice – Zagórzany – Gorlice (3326 m długości).

Drogi powiatowe:

- Ciężkowice – Jastrzębia – Zdonia (12886 m długości)
- Ciężkowice – Staszkówka (3860 m długości)
- Ciężkowice – Rzepiennik Strzyżewski (3100 m długości)
- Turza – Ciężkowice (5500 m długości)
- Gromnik – Bogoniowice (5499 m długości)
- Pławna - Bruśnik - Kąсна Górna (8,6 m długości).

Wszystkie drogi wojewódzkie i powiatowe posiadają nawierzchnię asfaltową.

Drogi gminne:

- Siekierczyna – Bukowiec
- Kąсна Dolna – Zagórze
- Kąсна Górna – Kipszna
- Siekierczyna – Soliska
- Siekierczyna – Falkowa – Brzana
- Bruśnik – Falkowa
- Bruśnik – Styrki – Pławna
- Zborowice – Kąсна Dolna
- Zborowice – Siedliska
- Jastrzębia – Kąсна - Kipszna
- Jastrzębia – Olszowa
- Jastrzębia – Łazy
- Jastrzębia – Budzyń - Polichty

- Kąsna Dolna – Ciężkowice
- Ciężkowice – Równie – Przedmieście
- Ciężkowice - Stawiska

Główną funkcją, jaką pełnią drogi gminne, jest wewnętrzna obsługa mieszkańców w zakresie dostępności do dróg wyższej rangi oraz obsługa gospodarki rolnej. Łączna długość dróg gminnych wynosi 66 km, w tym w obszarze miasta 7 km.

Drogi gminne posiadają nawierzchnię asfaltową na łącznej długości 28 km, pozostałe to drogi żwirowe. Poza tym przez teren gminy przebiega 114 km dróg wewnętrznych służących jako dojazd do pól i gospodarstw rolnych, 20 km posiada nawierzchnię asfaltową lub betonową, pozostałe nawierzchnię żwirową.

1.3.3. Komunikacja zbiorowa

Gmina Ciężkowice nie posiada gminnej komunikacji zbiorowej. Swe usługi świadczą: PKP, PKS oraz prywatni przewoźnicy.

Dworzec stacji PKP zlokalizowany jest we wsi Bogoniowice. Od wielu lat władze gminy prowadzą rozmowy z przedstawicielami PKP w sprawie udostępnienia podróży przystanku pociągów pospiesznych w Bogoniowicach. Jak dotąd zgody nie wyrażono i jest to stacja jedynie dla pociągów osobowych. Najbliższy przystanek pociągów pospiesznych czy ekspresowych zlokalizowany jest w Tarnowie (32 km na północ od Ciężkowic).

Komunikacja autobusowa w gminie Ciężkowice jest bardzo dobrze zorganizowana. Bez żadnych utrudnień w każdym z sołectw można korzystać z usług przewoźnika.

Od kilku lat niemal w każdej miejscowości turystycznej prowadzą działalność gospodarczą prywatni przewoźnicy. Na terenie Gminy Ciężkowice z takich usług można korzystać w każdym z sołectw.

1.3.4. Szlaki piesze i rowerowe

Znakowany szlak turystyczny jest to trasa wycieczkowa oznaczona kolorowymi znakami na przydrożnych drzewach, kamieniach czy murach. Na terenie rezerwatów są to jedynie, dopuszczalne trasy wycieczkowe, po których ruch turystyczny nie wymaga specjalnego zezwolenia².

² Flis J. *Szkolny słownik geograficzny*. Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1986

Ideą znakowania szlaku turystycznego jest udostępnienie zwiedzenia i poznania atrakcyjnego terenu. Na terenie Gminy Ciężkowice poprowadzonych zostało 4 szlaki piesze i 3 szlaki dla turystyki rowerowej.

a) Szlaki turystyki pieszej

- Szlak Niepodległości im. J. I. Paderewskiego- niebieski:
Przebieg: Tuchów – Brzanka – rezerwat „Skamieniałe Miasto” – Kąсна Dolna – Bruśnik – Bukowiec – Żebraczka – Przydonica – Dział – Bartkowa.
- Szlak żółty
Przebieg: Tarnów (Góra Św. Marcina) – Piotrkowice – Pleśna – Wał– Siemiechów – Brzozowa – Sucha Góra – Jastrzębia – Jamna – Bartkowa.
- Szlak żółty
Przebieg: Pławna (PKP) – Bruśnik.
- Szlak czarny
Przebieg: Bogoniowice (stacja PKP) – Ciężkowice (rezerwat „Skamieniałe Miasto”).

b) Szlaki rowerowe

- Trasa nr 1 „Widokowa pętla” – kolor niebieski:
Przebieg: Bogoniowice, Budzyń, Jastrzębia, Folwark, Paleśnica, Bukowiec, Falkowa, Bruśnik, Ciężkowice, (długość 44 km).
- Trasa nr 2 „Przez rezerwat” – kolor niebieski:
Przebieg: Ciężkowice, Kąсна Dolna, Pławna, Zborowice, Ciężkowice (długość 19 km).
- Trasa nr 3 „Do źródeł Rakutowej” – kolor czerwony:
Przebieg: Ciężkowice, Przedmieście Małe i Duże, Tursko, Bogniowice, Ciężkowice (długość 11 km).

1.4 Ocena zagospodarowania turystycznego

Użyteczność walorów turystycznych zależy od infrastruktury turystycznej. W. Gaworecki wyróżnia infrastrukturę techniczną (drogi, szlaki turystyczne, specjalistyczne urządzenia obiektów uzdrowiskowych, sieć hotelowa, gastronomiczna) oraz infrastrukturę

społeczną (biura turystyczne, obiekty sportowe i wypoczynkowe, urządzenia rozrywkowe, informacja turystyczna)³.

1.4.1. Baza noclegowa

W gminie Ciężkowice baza noclegowa obejmuje ponad 400 miejsc noclegowych:

- „Uroczysko Jamna” w Jastrzębi (25 miejsc noclegowych, funkcjonuje cały rok),
- Pensjonat „U Martusiowej” w Ciężkowicach (18 miejsc noclegowych, całoroczne),
- schronisko PTSM w Ciężkowicach (40 miejsc noclegowych, funkcjonuje cały rok),
- hotel „Centrum Paderewskiego” w Kaśnej Dolnej (20 miejsc noclegowych, funkcjonuje cały rok),
- gospodarstwa agroturystyczne (na terenie gminy funkcjonuje dwadzieścia cztery gospodarstwa agroturystyczne, łącznie oferując 106 miejsc noclegowych).

1.4.2. Baza gastronomiczna.

W gminie Ciężkowice baza gastronomiczna liczy 300 miejsc. Przy czym należy nadmienić, że jest ona ściśle związana z bazą hotelową:

- restauracja „Pogórzanka” w Ciężkowicach
- bar „Smakosz” w Ciężkowicach
- „Legendarna” w Ciężkowicach
- restauracja „Galicja” w Ciężkowicach
- Mini Bar Ciężkowice
- Bar Tabu w Bogoniowicach
- Bar w Bruśniku
- Bar Pod Lipką w Siekierczynie.

1.4.3. Baza paraturystyczna

Niezależnie od rozwoju turystyki na danym obszarze infrastruktura turystyczna uzupełniana jest infrastrukturą ogólną (paraturystyczną). Wyróżnia się: środki komunikacji danego obszaru turystycznego, urzędy administracyjno-usługowe, kulturalne, socjalne⁴. Głównym zadaniem urządzeń infrastruktury paraturystycznej jest obsługa stałych mieszkańców danego regionu, a turyści są jedynie pewną częścią użytkowników.

³ Gaworecki W. *Turystyka*. PWE, Warszawa, 1997r

⁴ Gaworecki W. *Turystyka*. PWE, Warszawa, 1997r.

Usługi przewodnickie

Ciężkowice: Centrum Kultury i Promocji Gminy Ciężkowice

Ośrodki kultury

Bruśnik: Dom Ludowy

Ciężkowice: Centrum Kultury i Promocji Gminy Ciężkowice

Jastrzębia: Centrum Dom Kultury

Ostrusza: Dom Ludowy

Świetlice

Bruśnik, Ciężkowice, Jastrzębia, Ostrusza

Obiekty sportowo – rekreacyjne

Ciężkowice: boisko sportowe, hala widowiskowo- sportowa

Jastrzębia: wyciąg narciarski orczykowy, sala gimnastyczna, pole biwakowe

Obiekty muzealne

Ciężkowice: Muzeum Przyrodnicze im. Krystyny i Włodzimierza Tomków

Kąsna Dolna: Muzeum I. J. Paderewskiego

Jastrzębia: Muzeum „Grociarnia”

Organizacje kulturalne

Ciężkowice: Orkiestra Dęta im. Jana Muchy, ognisko muzyczne, ognisko taneczne, teatrzyk dziecięcy „Tędy i Owędy” oraz cztery zespoły plastyczne

Jastrzębia: zespół plastyczny „Rondelek”, grupa tańca współczesnego „Rapid”, kapela ludowa „Pogórzanie” oraz młodzieżowy zespół muzyczny

Biblioteki publiczne

Ciężkowice, Bruśnik, Jastrzębia, Ostrusza

Usługi specjalistyczne

Turyści wypoczywający w gospodarstwach agroturystycznych mogą uprawiać jazdę konną (gospodarstwo agroturystyczne Juliana Dreboty w Ciężkowicach oraz Zofii Skrobiś w Jastrzębi).

Imprezy kulturalne

Ciężkowice: Centrum Kultury i Promocji Gminy Ciężkowice rok rocznie przygotowuje kalendarz imprez lokalnych.

Usługi o charakterze paraturystycznym

usługi fryzjerskie: Ciężkowice, Jastrzębia

usługi szewskie: Ciężkowice

serwis naprawy samochodów: Kąsna Dolna, Siekierczyna, Zborowice

Policja: Ciężkowice

Ośrodek Zdrowia: Ciężkowice, Jastrzębia, Bruśnik

usługi bankowe: Krakowski Bank Spółdzielczy Oddział w Ciężkowicach

stacja paliw: Bogoniowice, Zborowice, Jastrzębia

1.5. Podsumowanie

Według opinii J. Warszzyńskiej, w turystyce, aby móc stwierdzić, czy dany region lub miejsce jest atrakcyjne, należy przeanalizować jego walory turystyczne, dostępność komunikacyjną oraz podaż usług związanych z zagospodarowaniem omawianego obszaru⁵.

Po zweryfikowaniu wymienionych czynników jak i penetracji danego terenu, pozostaje wystawienie opinii, czy omawiany teren jest atrakcyjny turystycznie, czy też obszar ten nie ma nic godnego zwrócenia uwagi turysty. Atrakcyjność walorów krajoznawczych środowiska przyrodniczego czy kulturowego trudno jest jednoznacznie zweryfikować. Ocenę tę należy pozostawić turyście, który z pewnością doceni bogactwo i hojność natury.

Gospodarka turystyczna kreująca podaż turystyczną poza atrakcjami turystycznymi to przede wszystkim usługi (hotelarskie, gastronomiczne, transportowe, informacyjne itp.). Istotną cechą usług turystycznych jest ich substytucyjność i wewnętrzna dysproporcja⁶. Turysta powinien mieć możliwość wyboru oferty danego regionu turystycznego.

Podaż usług Gminy Ciężkowice w niewielkim stopniu zaspokaja podstawowe potrzeby turystów. Realizując założenia strategii rozwoju turystyki konieczne jest zwiększenie i uatrakcyjnienie świadczonych usług. Służyć temu będzie zwiększenie promocji regionu oraz stworzenie korzystnych ofert dla inwestorów.

⁵ Warszzyńska J., Jackowski A. *Podstawy geografii turystyki*, PWN, Warszawa, 1978 r

⁶ Gaworecki W. *Turystyka*. PWE, Warszawa, 1997r.

III. MISJA

Gmina Ciężkowice ma być liczącym się w Małopolsce regionem turystycznym, w którym władze w sposób partnerski będą współpracować ze społecznością w tworzeniu możliwości edukacji i pracy, zapewniającej jej ekonomiczną stabilność i odpowiedni poziom życia, a równocześnie będący odzwierciedleniem marzeń i dążeń ogółu mieszkańców.

Będziemy zatem dążyć do zrealizowania wyznaczonych zadań priorytetowych, a mianowicie: tworzenia nowych miejsc pracy, budowy i modernizacji infrastruktury technicznej, rozwoju oświaty tworzenia odpowiednich warunków rekreacji i uprawiania sportu oraz turystyki i ochrony środowiska naturalnego.

IV. WIZJA

Gmina Ciężkowice to obszar o zintegrowanym i wykształconym społeczeństwie, w szczególności to:

- obszar z czystym środowiskiem naturalnym i wysoką świadomością ekologiczną mieszkańców, atrakcyjne i bezpieczne miejsce do życia, pracy i wypoczynku dla mieszkańców oraz dla turystów;
- obszar zapewniający wszechstronny rozwój mieszkańcom, zaspokajający potrzeby młodzieży;
- obszar wykorzystujący w swym rozwoju korzystne położenie geograficzne, atrakcje turystyczne, obszar z atrakcyjną ofertą kulturalną;
- silny ośrodek szkolnictwa średniego oraz wyższego umożliwiający zdobycie atrakcyjnych kwalifikacji; szkoły wyższe mają charakter filii uznanych szkół wyższych;
- ośrodek turystyczny o znaczeniu międzynarodowym, z atrakcyjną ofertą w zakresie turystyki, agroturystyki, rekreacji, w tym czynnego wypoczynku, m.in. dzięki zagospodarowaniu doliny rzeki Białej, z wykorzystaniem tras turystyki pieszej, rowerowej i konnej;
- obszar z dochodowym, ekologicznym rolnictwem, przetwórstwem rolno-spożywczym;
- obszar z dobrym układem komunikacyjnym oraz siecią dróg o wysokim standardzie technicznym zapewniającym wewnętrzną i zewnętrzną komunikację.

V. ANALIZA MOCNYCH I SŁABYCH STRON ORAZ SZANS I ZAGROŻEŃ GMINY CIĘŻKOWICE (SWOT)

Na podstawie przedstawionej wyżej charakterystyki określono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia Gminy Ciężkowice (analiza SWOT)

5.1. Mocne strony gminy (atuty)

1. Dobra infrastruktura (linia kolejowa, , gazociąg, telefony).
2. Nowoczesna oczyszczalnia ścieków.
3. Dobre wykształcenie młodzieży (na poziomie średnim i zawodowym).
4. Stosunkowo dobra baza szkolnictwa średniego i podstawowego.
5. Posiadanie obiektów sportowych.
6. Aktywnie działające Centrum Kultury i Promocji Gminy Ciężkowice.
7. Biblioteki.
8. Właściwie rozwinięta opieka zdrowotna.
9. Korzystne usytuowanie gminy.
10. Dobre połączenie komunikacyjne krajowe i międzynarodowe - drogowe i kolejowe z miastem wojewódzkim, sąsiednimi regionami i Słowacją.
11. Korzystne warunki mikroklimatyczne do rozwoju produkcji sadowniczej i warzywniczej.
12. Rozwijająca się produkcja pszczelarska.
13. Warunki do rozwoju ekologicznej produkcji rolnej.
14. Walory przyrodniczo-krajobrazowe do rozwoju turystyki i agroturystyki , duża lesistość gminy, niemal cała gmina na terenie Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego, Rezerwat Przyrody „Skamieniałe Miasto” , pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej , rzeka ,malownicza konfiguracja terenu , szlaki piesze , szlaki rowerowe.
15. Posiadanie terenów i baz umożliwiających dalszy rozwój turystyki.
16. Rozwój budownictwa indywidualnego.
17. Duże zasoby dobrej jakości wody.
18. Dość dobrze rozwinięta, wielokierunkowa mała przedsiębiorczość, w tym tradycyjna obróbka drewna.
19. Posiadanie terenów i baz umożliwiających dalszy rozwój przedsiębiorczości lokalnej i lokowania przedsięwzięć i inwestycji przez inwestorów spoza gminy.

20. Obiekty zabytkowe i kultu religijnego.
21. Pracowitość i solidność mieszkańców gminy oraz działalność społeczna na rzecz własnego środowiska.

5.2. Słabe strony gminy

1. Zły stan dróg: wojewódzkich i głównie lokalnych (a w związku z tym nadmierne obciążenie budżetu gminy kosztami utrzymania dróg lokalnych).
2. Niekorzystne ukształtowanie terenu wpływające na rozwój infrastruktury.
3. Duże rozdrobnienie gospodarstw i ich niska rentowność.
4. Rozproszone budownictwo.
5. Duże bezrobocie, głównie wśród ludzi młodych z powodu braku zakładów oferujących miejsca pracy.
6. Słaba baza hotelarsko-gastronomiczna.
7. Brak sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w sołectwach gminy.
8. Dzikie wysypiska powodujące zanieczyszczenie środowiska oraz zagrożenia ekologiczne.
9. Słaby rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego (nie wyzwala zmian w kierunkach produkcji rolniczej).
10. Ograniczone i niestabilne możliwości zbytu produktów rolniczych (głównie owoców).
11. Niska cena warzyw, produktów rolnych (np. mleka) i innych artykułów spożywczych.
12. Brak specjalistycznych grup producentów-rolników.
13. Brak zorganizowanego lokalnego rynku zbytu produktów rolnych.
14. Niedostateczny kapitał własny gminy.
15. Rozproszona baza szkół podstawowych (słabe wyposażenie w nowoczesne środki dydaktyczne).
16. Brak bazy sportowej przy szkołach.
17. Brak zakładów przemysłowych w gminie.
18. Brak form i inicjatywy w organizacji czasu wolnego młodzieży.
19. Nie uregulowane koryta rzeki i potoków (w przypadku wylania rzek - duże szkody).
20. Brak bazy lokalowej do prowadzenia działalności z zakresu pomocy społecznej.
21. Brak regulacji stanu prawnego dróg na terenie gminy Ciężkowice.
22. Brak infrastruktury społecznej, zły stan techniczny oraz małe nakłady na jej rozwój.

5.3. Szanse gminy

1. Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego (zmiana kierunków produkcji rolnej).
2. Rozwój rolniczej produkcji ekologicznej.
3. Korzystny mikroklimat gminy sprzyjający rozwojowi sadownictwa i warzywnictwa i produkcji ekologicznej.
4. Tworzenie różnych form samoorganizacji mieszkańców, w tym grup producentów.
5. Rozwój turystyki i agroturystyki (baza), poprawa istniejącej bazy wyciągu narciarskiego w Jastrzębi.
6. Wykorzystanie posiadanych dużych zasobów siły roboczej.
7. Istniejąca baza do rozwoju przedsiębiorczości (budynki).
8. Rozwój usług i drobnej przedsiębiorczości poprzez stworzenie systemu zachęt dla potencjalnych przedsiębiorców.
9. Współpraca z sąsiednimi gminami (wykorzystanie korzystnej centralnej lokalizacji Ciężkowic) np. w zakresie infrastruktury.
10. Nowoczesna oczyszczalnia ścieków-druga w przebudowie.
11. Poprawa bazy oświatowej.
12. Rozwój kształcenia ustawicznego oraz zmiana kierunków kształcenia młodzieży uwzględniająca potrzeby gminy i rynku pracy, dostosowanie kierunków kształcenia do prognozowanych potrzeb UE, w tym także nauka języków obcych.
13. Przyciągnięcie kapitału zewnętrznego.
14. Zmiana i ukierunkowanie produkcji rolniczej.
15. Wykorzystanie zasobów naturalnych gminy.
16. Poprawa stanu dróg na terenie gminy.
17. Poprawa skuteczności zbiórki odpadów komunalnych.
18. Promocja gminy.

5.4. Zagrożenia gminy

1. Istnienie supermarketów w pobliskim Tarnowie, Zakliczynie i Tuchowie.
2. Brak nowoczesnego wysypiska śmieci i sieci kanalizacyjnej.
3. Spadek opłacalności produkcji rolnej w perspektywie integracji z UE.
4. Brak rynków zbytu na produkty rolne.

5. Starzenie się rolników - brak następców (niechęć do pozostawania na wsi).
6. Brak zainteresowania młodych rolników powiększaniem i rozwojem gospodarstwa.
7. Postępujący podział małych gospodarstw rolnych.
8. Trudności w uzyskaniu preferencyjnych kredytów przez ludność rolniczą.
9. Brak stabilności polityki rolnej państwa.
10. Nieuregulowane rzeki i potoki przepływające przez gminę.
11. Wysoki wskaźnik bezrobocia (w tym w rolnictwie) i wzrost bezrobocia wśród młodych ludzi.
12. Wzrost przestępczości wśród młodych ludzi.
13. Zubożenie ludności wiejskiej.
14. Zróżnicowane poglądy społeczności lokalnej na temat potrzeb miasta Ciężkowice i otaczających go sołectw (szczególnie związane z koncentracją inwestycji i ustalaniem hierarchii celów).
15. Brak funduszy alternatywnych w stosunku do funduszy gminy.

VI. PRIORYTETOWE PROBLEMY I ZADANIA GMINY CIĘŻKOWICE W PERSPEKTYWIE ROKU 2014

Na podstawie przeprowadzonej analizy określono najbardziej istotne problemy i zadania priorytetowe Gminy Ciężkowice. Ostateczna lista zawiera pięć celów , zadań priorytetowych gminy:

1. Tworzenie nowych miejsc pracy.
2. Rozwój turystyki i agroturystyki.
3. Oświata, rekreacja, sport.
4. Infrastruktura.
5. Ochrona środowiska.

Każdemu z celów / zadań priorytetowych przyporządkowane zostały cele / zadania szczegółowe, osiągnięcie których rozpisano na etapy.

Opracowany plan rozwoju Gminy Ciężkowice zakłada realizację zadań i osiągnięcie założonych celów do roku 2014-tego. Oto cele / zadania szczegółowe będące składowymi celu priorytetowego/

Cel priorytetowy: Tworzenie nowych miejsc pracy.

Cele szczegółowe:

1. Rozwój przedsiębiorczości rolnej.
2. Rozwój działalności pozarolniczej i produkcyjnej.
3. Tworzenie miejsc pracy w oparciu o turystykę i agroturystykę.

Cel priorytetowy: Rozwój turystyki i agroturystyki.

Cele szczegółowe:

1. Rozwój bazy hotelowo-turystycznej oraz kulturalnej.
2. Budowa kąpieliska na rzece Biała w miejscowości Ciężkowice.
3. Rozbudowa infrastruktury sportowej.

Cel priorytetowy: Oświata, rekreacja, sport.

Cele szczegółowe:

1. Racjonalizacja sieci szkół.

2. Budowa i rozbudowa szkół.

Cel priorytetowy: Infrastruktura

1. Budowa kanalizacji i wodociągów.
2. Remonty, modernizacja i budowa dróg.

Cel priorytetowy: Ochrona środowiska

1. Działania w kierunku wspierania zbiórki odpadów.
2. Regulacja rzek i potoków.

Prace nad budowaniem planu strategicznego rozpoczęto od sformułowania wizji i misji Gminy. Prezentujemy je na następnych stronach tego dokumentu. Natomiast w dalszej części zawarte są plany rozwiązania celów(zadań strategicznych)

VII. UZASADNIENIA PROBLEMÓW PRIORYTETOWYCH

7.1 Tworzenie nowych miejsc pracy

7.1.1 *Rozwój przedsiębiorczości rolnej*

Uzasadnienie: Proces restrukturyzacyjny w zakładach miast ościennych, w których znajdowali do niedawna zatrudnienie również mieszkańcy gminy Ciężkowice, spowodował utratę dużej ilości miejsc pracy. W tej sytuacji zmuszeni są oni do większej aktywności gospodarczej, zarówno w sferze rolniczej, jak i pozarolniczej. Rozwój gospodarczy gminy zależeć będzie zarówno od samych mieszkańców, jak i odpowiednich działań podejmowanych przez władze administracyjne i samorządowe gminy. Niezbędna jest przede wszystkim szeroka edukacja z zakresu podejmowania działalności na własny rachunek (w tym marketingu i promocji) oraz uczenie zasad tworzenia i działania grup producentów (w tym także pomoc organizacyjna). Konieczne jest stworzenie warunków dla rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego, zarówno przez samych producentów rolnych (produkcja dużych partii jednorodnego produktu), jak i władze gminy, w gestii których leży m.in. opracowanie zasad przyznawania ulg i zachęt dla inwestorów krajowych i zagranicznych. Nacisk położyć należy na rozwój i tworzenie miejsc pracy w sektorze rolniczym, z którym jest utożsamiana nasza gmina.

7.1.2 *Rozwój działalności pozarolniczej i produkcyjnej*

Uzasadnienie: Istniejące duże zasoby siły roboczej w gminie (wsiach), przy równocześnie niskich dochodach uzyskiwanych z działalności rolniczej, stwarzają konieczność rozwijania przedsiębiorczości nie tylko rolniczej, ale także pozarolniczej działalności na własny rachunek, jak i uruchamiania innych przedsięwzięć produkcyjnych przez inwestorów spoza gminy. Taka wielokierunkowa działalność sprzyjać będzie tworzeniu nowych miejsc pracy, zwiększaniu dochodów osobistych mieszkańców gminy oraz zwiększaniu budżetu gminy, a w efekcie szeroko pojętemu jej rozwojowi. Oto proponowane kierunki działań:

1. Rozszerzenie zakresu informacji dostępnej w Urzędzie Gminy, dotyczącej tematyki wspierania i rozwoju przedsiębiorczości i możliwości przekwalifikowania się do prowadzenia działalności pozarolniczej.

2. Stworzenie warunków dla dalszego rozwoju usług i rzemiosła.
3. Stworzenie zachęt dla inwestorów poprzez ulgi podatkowe, itp.

7.1.3 Tworzenie miejsc pracy w oparciu o turystykę i agroturystykę

Uzasadnienie: Mając na względzie walory przyrodnicze, klimatyczne, krajobrazowe (rezerwat przyrody Skamieniałe Miasto, muzea, pomniki przyrody, park krajobrazowy, rzeka Biała), wyznaczono szlaki turystyczne, które prowadzą przez otaczające wzgórza z szeregiem miejsc widokowych. Ponadto na terenie gminy jest wiele dóbr kultury i obiektów zabytkowych. Jeśli dodamy do tego podobne walory sąsiednich gmin, to centralne położenie Ciężkowic z pewnością są atutem dla organizacji turystyki i rozwoju agroturystyki. W fakcie istnienia małych gospodarstw rodzinnych, które w obecnej sytuacji napotykają na trudności w uzyskiwaniu odpowiednich dochodów pozwalających na utrzymanie ich rodzin, należy upatrywać szanse w tworzeniu alternatywnego źródła dochodu, jakim jest świadczenie usług agroturystycznych. Napływ większej liczby turystów pozwoli na odtworzenie ginących zawodów i rękodzielnictwa ludowego, które przy obecnych tendencjach powrotu do korzeni stwarza szanse dodatkowego dochodu rodzin rolniczych.

7.2 Rozwój turystyki i agroturystyki

7.2.1 Rozwój bazy hotelowo-turystycznej oraz kulturalnej

Uzasadnienie: Aby można myśleć o właściwym rozwoju turystyki w Gminie Ciężkowice jako jednej z dziedzin gospodarki, niezbędna jest budowa i modernizacja już istniejących obiektów sportowo – kulturalnych, takich jak:

- muzeum etnograficznego w Jastrzębi (dokończenie budowy),
- Muzeum Przyrodniczego im. Krystyny i Włodzimierza Tomków w Ciężkowicach (modernizacja budynku),
- amfiteatru letniego w Jastrzębi(dokończenie budowy) oraz wyciągu narciarskiego w miejscowości Jastrzębia (modernizacja),
- Domu Ludowego w miejscowości Siekierzyna (podjęcie inicjatywy budowy),
- świetlic środowiskowych w sołectwach (tworzenie),
- amfiteatru w miejscowości Ciężkowice (budowa),
- tras turystyki pieszej, rowerowej oraz konnej(rozbudowa),
- wybranych skał w Skamieniałym Mieście.(iluminacja).

7.2.2 Budowa kąpieliska na rzece Biała w miejscowości Ciężkowice

Uzasadnienie: Kąpielisko przy rzece Białej będzie jednym z elementów organizacji wolnego czasu dzieci i młodzieży i stanowić będzie alternatywę spędzania czasu wolnego dla dorosłych mieszkańców gminy. Stanie się również atrakcją, która sprawi, że do Ciężkowic przybywać będzie więcej turystów. Stworzy także możliwość rozwoju małego biznesu przeznaczonego dla potrzeb turystów, a więc wygeneruje dodatkowe miejsca pracy, zwiększy dochody osobiste ludności i wpływy do budżetu gminy.

7.2.3 Rozbudowa infrastruktury sportowej

Uzasadnienie: W gminie Ciężkowice należy zwrócić uwagę na bazę sportową przy obiektach szkolnych, pilną koniecznością staje się poprawa tego stanu rzeczy poprzez budowę boisk sportowych, kortów tenisowych oraz zwianych z nimi urządzeń do uprawiania sportu.

7.3 Oświata, rekreacja, sport

Na terenie Gminy Ciężkowice znajduje się aktualnie:

- 7 szkół podstawowych o stopniu organizacyjnym klas „0” i I – VI,
- 3 szkoły podstawowe o st. organizacyjnym klas I-VI,
- 1 szkoła podstawowa o st. org. I – III,
- 4 gimnazja,
- 4 przedszkola publiczne,
- 3 świetlice z dożywianiem.

Przejmując oświatę w roku 1996, władze samorządowe zastały trudną sytuację. Systematycznie spada liczba dzieci w szkołach, a prawie w każdej miejscowości znajduje się budynek szkolny, który trzeba utrzymywać i modernizować. Równocześnie rosną oczekiwania mieszkańców wobec oświaty. Rodzice domagają się, aby ich dzieci były uczone przez nauczycieli specjalistów, aby w każdej szkole była pracownia komputerowa ze stałym dostępem do internetu i sala gimnastyczna. Coraz częściej zwracają uwagę na nauczanie zachodnich języków obcych. Rośnie liczba rodziców zainteresowanych wysokim poziomem nauczania ich dzieci.

Samorząd Gminy Ciężkowice ma więc do rozwiązania ważny problem oświatowy. Z jednej strony jego obowiązkiem wobec mieszkańców jest zapewnienie wszystkim dzieciom jednakowego, wysokiego poziomu edukacji, z drugiej strony obecny system jest kosztowny i mało efektywny. Dyskusyjna jest sprawa szkół, w których uczy się niewielu uczniów w systemie klas łączonych. Warto zadać sobie pytanie: czy dbać o to, aby szkoła była blisko dziecka, mimo iż nie można zapewnić mu odpowiednio wysokiego poziomu kształcenia, czy raczej przewieźć dzieci do większych szkół i tam skierować środki finansowe w celu zapewnienia lepszych warunków edukacji i wyższego poziomu kształcenia?

W roku 1999 została rozpoczęta reforma oświaty. Rada Miejska w Ciężkowicach podjęła wówczas uchwałę o utworzeniu jedynie dwóch gimnazjów, równocześnie podjęła starania w kierunku racjonalizacji sieci szkół podstawowych. Założeniem pierwszego etapu racjonalizacji było sukcesywne (rozłożone w latach) obniżanie stopnia organizacyjnego szkół podstawowych z najmniejszą liczbą uczniów.

W roku 2001 dokonano, przy pełnej akceptacji i zrozumieniu rodziców miejscowości Ostrusza, reorganizacji Szkoły Podstawowej w Ostruszy z klas „0” I-VI do klas „0” I-III. Uczniowie klas IV-VI są dowożeni do odległej o 4 km Szkoły Podstawowej w Ciężkowicach. Zostały one „wchłonięte” w istniejące już oddziały, stąd powstały znaczne oszczędności w budżecie Gminy. Z perspektywy dwóch lat można zauważyć, iż uczniowie i rodzice miejscowości Ostrusza są w pełni usatysfakcjonowani wcześniej podjętą decyzją. Dowożenie dzieci nie jest żadnym problemem.

Równocześnie prowadzono rozmowy z rodzicami innych małych szkół. Jednakże bardzo poważnym atutem ze strony rodziców tych szkół przemawiającym za ich pozostawieniem, było ukształtowanie terenu naszej Gminy. Jest ona położona na Pogórzu Ciężkowicko-Rożnowskim. Większość budynków znajduje się w terenie górzystym, co bardzo utrudnia dowożenie dzieci. W związku z tym nie doszło do realizacji założeń pierwszego etapu racjonalizacji.

Gmina Ciężkowice mimo ogromnych trudności finansowych stara się więc utrzymać te małe, deficytowe szkoły, chcąc w ten sposób umożliwić małym dzieciom realizację obowiązku szkolnego jak najbliżej miejsca zamieszkania. Jednakże ta duża ilość szkół nie pozwala na utrzymanie ich jedynie z subwencji oświatowej. Samorząd przeznaczają rokrocznie po-

ważne kwoty ze środków własnych Gminy. Ze względu na niż demograficzny, nakłady na oświatę z biegiem lat będą wzrastały i utrzymanie dotychczasowej liczby szkół nie będzie możliwe.

Gmina Ciężkowice jest gminą rolniczą, nie ma tutaj dużych zakładów produkcyjnych, których podatki zasiliłyby budżet. Nie ma środków na doposażenie szkół w pomoce dydaktyczne, na prowadzenie zajęć pozalekcyjnych.

Większość wydawanych środków finansowych na oświatę oraz dotychczasowe doświadczenia uświadomiły władzom samorządowym, że nie można zarządzać oświatą na podstawie doraźnych decyzji. Koniecznością staje się opracowanie gminnej strategii rozwoju oświaty.

Głównym celem podejmowanych działań jest stworzenie optymalnych warunków rozwoju edukacji w Gminie Ciężkowice, a także podniesienie poziomu nauczania dzieci z terenu gminy, poszerzenie oferty edukacyjnej oraz racjonalizacja sieci szkolnej.

Przystępując do opracowania strategii rozwoju gminnej oświaty, władze samorządowe starają się o stworzenie szerokiej koalicji, w której znalazłyby się wszystkie podmioty zainteresowane wzrostem poziomu edukacji oraz lokalni liderzy – osoby posiadające autorytet w środowisku. Udział dużej liczby osób w opracowaniu projektu daje gwarancję jego stabilności, powszechną akceptację oraz szanse przetrwania bez względu na bieżące układy polityczne. Ważne jest również, aby opracowany projekt miał mocne podstawy instytucjonalne, a wszelkie działania akceptacje formalną i szerokie poparcie w środowisku lokalnym.

Pierwszym działaniem rozpoczynającym prace nad strategią jest **rozpoznanie stanu oświaty** na terenie naszej gminy. Powszechna jego znajomość pozwoli na rozpoczęcie szerokiej, rzeczowej dyskusji środowiskowej na temat oczekiwań wobec szkół w Gminie Ciężkowice.

Samorząd, rozpoczynając prace nad projektem, nie ma gotowych, z góry określonych rozwiązań, Jest otwarty na wszelkie oddolne inicjatywy. Liczy na mądrość lokalnych środowisk zainteresowanych edukacją. Pragnie, aby w ten sposób kształtowana gminna polityka oświatowa była powszechnie uważana za wspólną własność mieszkańców w myśl hasła „**Oświata ponad podziałami**”

Kluczowym momentem kształtowania strategii na rzecz edukacji jest organizacja gminnego forum oświatowego, w trakcie którego zostanie publicznie zaprezentowany i poddany dyskusji projekt uchwały Rady Miejskiej w sprawie polityki oświatowej w Gminie Ciężkowice.

W następnym etapie grupa fachowców w oparciu o tekst uchwały, uwzględniając oczekiwania społeczne, opracuje kilka możliwych wariantów rozwoju gminnej oświaty. Po społecznym wyborze jednego z wariantów nastąpi stopniowe jego wdrażanie. Spodziewanym efektem podejmowanych działań będzie jednolita, powszechnie akceptowana strategia rozwoju edukacji w Gminie Ciężkowice, zmierzająca do stworzenia optymalnych warunków rozwoju oświaty, podniesienia wyników nauczania, rozszerzenia oferty edukacyjnej szkół z jednoczesnym racjonalnym i efektywnym wydawaniem środków finansowych.

7.3.1 Opis stanu wyjściowego - rok szkolny 2003/2004

1. Informacja o liczbie placówek tworzących sieć szkół:

- 7 szkół podstawowych o stopniu organizacyjnym klas „0” i I-VI,
- 3 szkoły podstawowe o stopniu organizacyjnym klas I-VI,
- 1 szkoła podstawowa o stopniu organizacyjnym klas I-III,
- gimnazja publiczne,
- 4 przedszkola publiczne,
- 3 świetlice z dożywianiem.

Liczba uczniów szkół podstawowych	-	1 723
Liczba uczniów gimnazjów	-	604
Liczba dzieci w przedszkolach publicznych	-	72
Liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych	-	78

2. Informacja o lokalizacji i stanie infrastruktury poszczególnych placówek oświatowych.

SZKOŁA PODSTAWOWA BOGONIOWICE

Położenie: miejscowość Bogoniowice, obwód obejmuje miejscowości Bogoniowice i Tursko, posiada doskonałe warunki lokalizacji - Park.

Liczba uczniów w szkole:	-	110
Liczba dzieci w oddziale przedszkolnym:	-	17
Powierzchnia użytkowa budynku	-	660 m²

a) Szkoła dysponuje:

- siedmioma izbami lekcyjnymi,
- zastępczą salą gimnastyczną o wymiarach - **13 x 6 m**,
- biblioteką z ilością **3 052** woluminów,
- małym zapleczem kuchennym, służącym jedynie do przygotowywania herbaty,
- zastępczą salą komputerową z ilością **8** komputerów.

b) Brakuje:

- świetlicy z dożywianiem,
- pełnowymiarowej sali gimnastycznej,
- gabinetu lekarskiego i stomatologicznego,
- czytelní.

ZESPÓŁ SZKÓŁ PUBLICZNYCH BRUŚNIK

Położenie: miejscowość Bruśnik, obwód obejmuje miejscowości Bruśnik. Zespół łączy w sobie szkołę podstawową, gimnazjum i oddział przedszkolny,

Liczba uczniów w szkole:	116
Liczba uczniów w gimnazjum	47
Liczba dzieci w oddziale przedszkolnym:	12
Powierzchnia użytkowa budynku	- 1 120 m²

a) Szkoła dysponuje:

- jedenastoma izbami lekcyjnymi,
- zastępczą salą gimnastyczną o wymiarach **11 x 9**,
- biblioteką z ilością woluminów,
- salą komputerową z ilością **15** komputerów,
- asfaltowym boiskiem sportowym,

b) Brakuje:

- świetlicy z dożywianiem,
- pełnowymiarowej sali gimnastycznej,
- gabinetu lekarskiego i stomatologicznego,
- czytelní.

SZKOŁA PODSTAWOWA CIĘŻKOWICE

Położenie: miejscowość Ciężkowice, obwód obejmuje miejscowości Ciężkowice, Ostrusza klasy IV-VI, posiada doskonałe warunki lokalizacji - centrum Ciężkowic.

Liczba uczniów w szkole: **260**

Powierzchnia użytkowa budynku - **1 468 m²**

a) Szkoła dysponuje:

- dwunastoma izbami lekcyjnymi,
- zastępczą salą gimnastyczną o wymiarach - **18 x 9**,
- biblioteką z ilością **11 579** woluminów,
- czytelnią,
- świetlicą ze stołówką, zapleczem kuchennym,
- pracownią internetową,
- gabinetem pielęgniarско-lekarskim,
- gabinetem stomatologicznym,
- możliwością korzystania z hali sportowej.

b) Brakuje:

- boiska sportowego.

SZKOŁA PODSTAWOWA W FALKOWEJ

Położenie: miejscowość Falkowa, obwód obejmuje miejscowość Falkowa. Posiada niezbyt dobre warunki lokalizacji - trudna komunikacja podczas zimy.

Liczba uczniów w szkole: **41**

Liczba dzieci w oddziale przedszkolnym: **3**

Powierzchnia użytkowa budynku - **493 m²**

Dzieci uczą się systemem klas łączonych. Połączone są na wszystkich zajęciach: oddział „0” z klasą I, klasa II z III, IV z V, klasa VI jest nauczana oddzielnie. Klasy zostały rozdzielone dodatkowo na lekcjach języka polskiego i matematyki po 2 godziny tygodniowo. Sześcioklasowa szkoła posiada cztery oddziały.

a) Szkoła dysponuje:

Położenie: miejscowość Jastrzębia, obwód obejmuje miejscowości Jastrzębia, posiada doskonałe warunki lokalizacji.

Liczba uczniów w szkole: **73**
Liczba dzieci w oddziale przedszkolnym **7**
Powierzchnia użytkowa budynku - **1 016 m²**

a) Szkoła dysponuje:

- ośmioma izbami lekcyjnymi,
- zastępczą salą gimnastyczną o wymiarach **12,5 x 6**,
- biblioteką z ilością **3 216** woluminów,
- świetlicą ze stołówką, zapleczem kuchennym.

b) Brakuje:

- pełnowymiarowej sali gimnastycznej,
- gabinetu pielęgniarstwo-lekarskiego i stomatologicznego,
- czytelnia,
- pracowni internetowej.

SZKOŁA PODSTAWOWA KAŚNA DOLNA

Położenie: miejscowość Kaśna Dolna, obwód obejmuje miejscowości Kaśna Dolna, część Kaśnej Górnej posiada dobre warunki lokalizacji.

Liczba uczniów w szkole: **80**
Liczba dzieci w oddziale przedszkolnym **15**
Powierzchnia użytkowa budynku - **559 m²**

a) Szkoła dysponuje:

- osiamioma izbami lekcyjnymi,
- zastępczą salą gimnastyczną o wymiarach - **10 x 5**,
- biblioteką z ilością **1559** woluminów.

b) Brakuje:

- pełnowymiarowej sali gimnastycznej,
- gabinetu pielęgniarstwo-lekarskiego i stomatologicznego,

- czytelnia,
- pracowni internetowej,
- świetlicy, stołówki, zaplecza kuchennego

SZKOŁA PODSTAWOWA KIPSZNA

Położenie: miejscowość Kipszna, obwód obejmuje miejscowość Kipszna posiada dobre warunki lokalizacji.

Liczba uczniów w szkole: **49**
 Liczba dzieci w oddziale przedszkolnym: **6**
 Powierzchnia użytkowa budynku - **644 m²**

Dzieci uczą się systemem klas łączonych. Połączone są na wszystkich zajęciach: oddział „0” z klasą I, klasa II z III, IV z V, klasa VI jest nauczana oddzielnie. Klasy zostały rozdzielone dodatkowo na lekcjach języka polskiego i matematyki po 2 godziny tygodniowo. Sześcioklasowa szkoła posiada cztery oddziały.

a) Szkoła dysponuje:

- pięcioma izbami lekcyjnymi,
- biblioteką z ilością **2 049** woluminów.

b) Brakuje:

- świetlicy z dożywianiem,
- pełnowymiarowej sali gimnastycznej,
- pracowni internetowej,
- czytelnia,
- boiska sportowego,
- zaplecza kuchennego,
- gabinetu pielęgniarsko- lekarskiego i stomatologicznego.

SZKOŁA PODSTAWOWA OSTRUSZA

Położenie: miejscowość Ostrusza, obwód obejmuje miejscowość Ostrusza dla dzieci oddziału przedszkolnego i klas I- III posiada dobre warunki lokalizacji.

Liczba uczniów w szkole: **13**
Liczba dzieci w oddziale przedszkolnym: **5**
Powierzchnia użytkowa budynku - **360 m²**

Dzieci uczą się systemem klas łączonych. Połączone są na wszystkich zajęciach: oddział „0” z klasą I, klasa II z III, Klasy zostały rozdzielone dodatkowo na lekcjach języka polskiego i matematyki po 2 godziny tygodniowo. Szkoła posiada dwa oddziały.

a) Szkoła dysponuje:

- czterema izbami lekcyjnymi,
- biblioteką z ilością **1 794** woluminów,
- zastępczą salą gimnastyczną o wymiarach - **11 x 7**.

SZKOŁA PODSTAWOWA PŁAWNA

Położenie: miejscowość Pławna, obwód obejmuje miejscowość Pławna. Posiada dobre warunki lokalizacji. W budynku mieści się Publiczne Przedszkole

Liczba uczniów w szkole: **50**
Liczba dzieci w przedszkolu: **7**
Powierzchnia użytkowa budynku - **996 m²**

Dzieci uczą się systemem klas łączonych. Połączone są na wszystkich zajęciach: oddział „0” z klasą I, klasa II z III, IV z V, klasa VI jest nauczana oddzielnie. Klasy zostały rozdzielone dodatkowo na lekcjach języka polskiego i matematyki po 2 godziny tygodniowo. Sześcioklasowa szkoła posiada cztery oddziały.

a) Szkoła dysponuje:

- dziesięcioma izbami lekcyjnymi,
- biblioteką z ilością **2,600** woluminów,
- zastępczą salą gimnastyczną o wymiarach – **14 x 6**

b) Brakuje:

- świetlicy z dożywianiem,
- pełnowymiarowej sali gimnastycznej,
- pracowni internetowej,
- czytelní,
- gabinetu pielęgniarско-lekarskiego i stomatologicznego.

SZKOŁA PODSTAWOWA SIEKIERCZYNA

Położenie: miejscowość Siekierzyna, obwód obejmuje miejscowości Siekierzyna posiada doskonałe warunki lokalizacji.

Liczba uczniów w szkole: **74**
Liczba dzieci w oddziale przedszkolnym: **13**
Powierzchnia użytkowa budynku - **826 m²**

a) Szkoła dysponuje:

- sześcioma izbami lekcyjnymi,
- zastępczą salą gimnastyczną o wymiarach - **11 x 14**
- biblioteką z ilością woluminów,
- małą salą komputerową z ilością **7** komputerów.

b) Brakuje:

- świetlicy z dożywianiem,
- pełnowymiarowej sali gimnastycznej,
- gabinetu lekarskiego i stomatologicznego,
- czytelní,
- pracowni internetowej.

ZESPÓŁ SZKÓŁ PUBLICZNYCH ZBOROWICE

Położenie: miejscowość Zborowice, obwód obejmuje miejscowości Zborowice. Zespół łączy w sobie szkołę podstawową, gimnazjum i oddział przedszkolny,

Liczba uczniów w szkole: **133**
Liczba uczniów w gimnazjum: **59**

Powierzchnia użytkowa budynku - **996 m²**

a) Szkoła dysponuje:

- dziewięć izbami lekcyjnymi,
- biblioteką z ilością **3290** woluminów,
- zastępczą salą komputerową z ilością **9** komputerów,
- boiskiem sportowym,
- małym zapleczem kuchennym, nie przystosowanym do przygotowywania obiadów.

b) Brakuje:

- świetlicy z dożywianiem,
- pełnowymiarowej sali gimnastycznej,
- gabinetu pielęgniarsko - lekarskiego i stomatologicznego,
- czytelnia,
- pracowni internetowej.

PUBLICZNE GIMNAZJUM CIĘŻKOWICE

Położenie: miejscowość Ciężkowice, obwód obejmuje miejscowości Ciężkowice, Bogonio-
wice, Pławna, Kipszna, Kaśna Dolna. Posiada doskonałe warunki lokalizacji - centrum Cięż-
kowic.

Liczba uczniów w szkole: **332**

Powierzchnia użytkowa budynku - **1 823 m²**

a) Szkoła dysponuje:

- piętnastoma izbami lekcyjnymi,
- zastępczą salą gimnastyczną o wymiarach - **18 x 9** wspólna ze Szkoła Podstawową,
- biblioteką z ilością **1760** woluminów,
- czytelnia,
- świetlicą ze stołówką, zapleczem kuchennym – wspólna ze szkoła podstawową,
- pracownią internetową,
- gabinetem pielęgniarsko-lekarskim,
- gabinetem stomatologicznym,
- możliwością korzystania z hali sportowej.

- b) Brakuje:
- boiska sportowego

PUBLICZNE GIMNAZJUM JASTRZĘBIA

Położenie: miejscowość Jastrzębia, obwód obejmuje miejscowości Jastrzębia, Siekierzyna, Falkowa, posiada doskonałe warunki lokalizacji - centrum Jastrzębi.

Liczba uczniów w szkole: **167**

Powierzchnia użytkowa budynku - **60 m²**

- a) Szkoła dysponuje:
- siedmioma izbami lekcyjnymi,
 - zastępczą salą gimnastyczną o wymiarach - **6 x 14** wspólna ze Szkołą Podstawową,
 - biblioteką z ilością **400** woluminów,
 - czytelnią,
 - świetlicą ze stołówką, zapleczem kuchennym, wspólnie ze szkołą podstawową,
 - pracownią internetową wspólną ze szkołą podstawową.
- b) Brakuje:
- pełnowymiarowej sali gimnastycznej (w trakcie budowy),
 - gabinetu pielęgniarsko-lekarskiego i stomatologicznego.

7.3.2 Cele i kierunki działań w samorządowych placówkach oświatowych na terenie gminy Ciężkowice

1. Podniesienie poziomu nauczania:

1.1 Stworzenie warunków umożliwiających uczniom opanowanie programu nauczania poprzez:

- Całkowitą likwidację klas łączonych,
- Stosowanie nowoczesnych metod pracy z dziećmi,
- Podniesienie kwalifikacji nauczycieli,
- Zdobywanie przez nauczycieli kwalifikacji do nauczania drugiego przedmiotu,
- Doposażenie szkół w pomoce dydaktyczne.

1.2. Indywidualizacja nauczania, praca z uczniem słabym i zdolnym poprzez:

- Doskonalenie nauczycieli – udział w warsztatach,
 - Organizacja zajęć pozalekcyjnych,
 - Stworzenie możliwości nagradzania najzdolniejszych.
- 1.3. Ułatwianie dostępu do dobrze wyposażonych bibliotek i czytelni.
 - 1.4. Swobodny dostęp do pracowni komputerowych i Internetu.
 - 1.5. Systematyczne diagnozowanie efektów dydaktycznych sprawdzianami zewnętrznymi.
 - 1.6. Stworzenie klasy integracyjnej w Gminie w związku ze zwiększającą się liczbą dzieci niepełnosprawnych (w szkole posiadającej niewykorzystaną bazę lokalową)
- 2. Kształtowanie umiejętności komunikacji poprzez:**
- 2.1. Wprowadzenie dodatkowego – 2 języka obcego do szkoły podstawowej,
 - 2.2. Uświadomienie znaczenia języka polskiego (koła literackie, teatralne),
 - 2.3. Wyposażenie i korzystanie przez szkoły z nowoczesnego sprzętu audiowizualnego,
 - 2.4. Kształtowanie form komunikacji międzyludzkiej (rozmowy, dyskusje, debaty),
 - 2.5. Realizację programów profilaktyczno-terapeutycznych z zakresu integracji, komunikacji i sztuki zachowań asertywnych,
- 3. Kształtowanie postaw moralnych i obywatelskich poprzez:**
- 3.1. Opracowanie długofalowych działań wychowawczych w planach pracy szkół
 - 3.2. Ścisłą współpracę ze środowiskiem,
 - 3.3. Organizację uroczystości związanych ze świętami narodowymi,
 - 3.4. Identyfikowanie uczniów ze społecznością lokalną – tworzenie klubów – przyjaciół Ziemi Ciężkowickiej, popularyzacja i udział w konkursach wiedzy o regionie.
- 4. Dbalność o rozwój psychiczny i fizyczny poprzez:**
- 4.1. Rozbudowę bazy sportowej (sal gimnastycznych, remonty boisk szkolnych),
 - 4.2. Dofinansowanie działalności sportowej szkół,
 - 4.3. Doposażenie szkół w sprzęt sportowy,
 - 4.4. Poprawę stanu zdrowotnego dzieci z grup dyspanseryjnych,
 - 4.5. Dostosowanie budynków szkolnych do potrzeb uczniów niepełnosprawnych,
 - 4.6. Zakup busa do przewozu dzieci niepełnosprawnych,
- 5. Pozyskiwanie sojuszników rozwoju oświaty w Gminie poprzez:**
- 5.1. Zwiększenie udziału rodziców w życiu szkoły,

- 5.2. Nawiązywanie kontaktów ze szkołami sąsiadującymi oraz poza granicami kraju,
- 5.3. Popularyzacja informacji o działalności szkół w lokalnych mediach,
- 5.4. Organizowanie imprez na rzecz środowiska lokalnego.

7.3.3 Projekt zmian inwestycyjno-organizacyjnych, racjonalizujących sieć szkolną w gminie Ciężkowice w latach 2004 – 2014

1. Wizja sieci racjonalnej.

I WARIANT

Docelowo w roku 2010 na terenie Gminy Ciężkowice funkcjonować będzie:

- 1 szkoła podstawowa o stopniu organizacyjnym kl. I-III,
- 3 szkoły o stopniu organizacyjnym klas „0” i I-III,
- 5 szkół podstawowych o stopniu organizacyjnym kl. „0” i I-VI,
- 3 szkoły podstawowe o stopniu organizacyjnym klas I – VI,
- 4 gimnazja publiczne zlokalizowane w miejscowościach: Ciężkowice, Bruśnik, Jastrzębia, Zborowice
- 4 przedszkola publiczne,

Docelowo w roku 2014 na terenie Ciężkowice funkcjonować będą:

- 2 gimnazja publiczne zlokalizowane w miejscowościach: Ciężkowicach i Jastrzębia, które spełniać będą normę nie mniej niż 150 uczniów.

II WARIANT

Pozostawienie szkół podstawowych w miejscowościach: Falkowa, Pławna, Kipszna i Ostrusza o dotychczasowym stopniu organizacyjnym, pod warunkiem, że po dokonaniu formalnej ich likwidacji będą mogły być prowadzone przez osoby fizyczne lub stowarzyszenia, zapewniając uczniom zoptymalizowane warunki dydaktyczne.

Gmina nie będzie organem prowadzącym dla tych szkół, będzie natomiast przekazywała dotację w wysokości średniego rocznego kosztu utrzymania jednego ucznia na terenie naszej Gminy.

2. Etapy tworzenia docelowej sieci szkolnej.

I ETAP

- 1) Przygotowanie raportu o stanie oświaty na terenie Gminy Ciężkowice.
- 2) Prezentacja raportu o stanie oświaty na sesji Rady Miejskiej w Ciężkowicach.
 - a) raport zawiera:
 - prognozę zmian demograficznych i jej wpływ na liczbę uczniów w poszczególnych szkołach,
 - opis infrastruktury szkół,
 - dane statystyczne dot. ilości dzieci, nauczycieli, oddziałów.
- 3) Opracowanie wersji raportu z przeznaczeniem do publikacji w lokalnej gazecie na terenie Gminy Ciężkowice.
- 4) Przeprowadzenie serii spotkań środowiskowych w celu zapoznania się z opiniami na temat lokalnej oświaty.
- 5) Ustalenie zbiorczej listy opinii na temat oświaty, opracowanie materiałów prezentujących opinie i stanowiska poszczególnych grup wypracowane w trakcie spotkań.
- 6) Zorganizowanie gminnego forum oświatowego w celu określenia planów strategicznych oraz przedstawienie tego do projektu Uchwały Rady Miejskiej w sprawie oświaty.

Rezultaty oczekiwane na zakończenie etapu I:

- podanie do publicznej wiadomości skróconej wersji „Raportu o stanie oświaty w Gminie Ciężkowice,
- ustalenia listy oczekiwań różnych środowisk w stosunku do oświaty na podstawie spotkań środowiskowych,
- odbycie gminnego forum oświatowego,
- Uchwała Rady Miejskiej określającej strategię rozwoju oświaty.

7.4 Infrastruktura:

7.4.1 Planowane inwestycje

1. Kanalizacja sanitarna i wodociągowanie w Kąsnej Dolnej (2004 – 2006).
2. Kanalizacja sanitarna i wodociągowanie Kąsna Górna, Jastrzębia (2005 –2007).
3. Wodociągowanie miejscowości Kipszna (2004 – 2005).
4. Budowa sieci wodociągowej w m. Ciężkowice-Dąbrowa, Bogoniowice-Bugaj oraz Tursko (2003-2005).
5. Budowa sieci wodociągowej w m. Ciężkowice-Przedmieście Małe i Duże (2005-2006).

6. Kanalizacja sanitarna i wodociągowanie m. Zborowice, Pławna (2005 – 2009).
7. Kanalizacja sanitarna i wodociągowanie w oparciu o alternatywne rozwiązania technologiczne (budowa oczyszczalni blokowych i przyzagrodowych) w pozostałych sołectwach gminy (2008 – 2014).
8. Rozbudowa biologicznej oczyszczalni ścieków w Ciężkowicach (2004).

7.4.2. Remonty, modernizacja i budowa dróg.

1. Uregulowanie stanu prawnego dróg gminnych oraz ich modernizacja (2004 – 2014).
2. Modernizacja drogi gminnej Zborowice-Pławna-Bruśnik (2004-2005).
3. Modernizacja drogi gminnej Siekierzyna-Falkowa - Brzana - Siekierzyna – Jamna (2004-2006).
4. Modernizacja ulicy Okrężnej w Ciężkowicach (2004 – 2005).

7.4.3. Inne inwestycje gminne:

1. Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Ciężkowicach (2003 – 2004).
2. Termomodernizacja budynków Szkolnych na terenie gminy Ciężkowice o dużej kubaturze (2004 – 2010).
3. Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Jastrzębi (2004).
4. Budowa sali gimnastycznej przy Zespole Szkół w Zborowicach (2003 –2006).
5. Burowa sali gimnastycznej przy Zespole Szkół w Bruśniku (2006 – 2009).

7.5. Ochrona środowiska.

Działania w kierunku wspierania zbiórki odpadów.

Uzasadnienie:

Mając na uwadze turystyczny charakter gminy, budowa wysypiska odpadów komunalnych jest niewątpliwie niedogodnością ograniczającą atrakcyjność regionu, w związku z tym samorząd jako alternatywny sposób odzyskiwania odpadów komunalnych podjął się zbiórki odpadów, segregując je na poszczególne asortymenty składowane w workach plastikowych, a następnie zobowiązał się dostarczać je do zorganizowanego składowiska odpadów. Dalsze działania Urzędu Gminy będą zmierzać do usprawnienia, przede wszystkim przez akcje edu-

cyjne wśród społeczności gminy. Całokształt tych działań wpłynie korzystnie na stan czystości środowiska naszej gminy.

7.5.2. Regulacja rzek i potoków

Uzasadnienie: Przez teren gminy przepływa rzeka Biała oraz kilka innych rzek i potoków o charakterze górskim, które w przypadku nagłych intensywnych lub długotrwałych opadów stają się groźne z uwagi na niebezpieczeństwo powodzi. Rzeka Biała, której długość na terenie gminy wynosi 6 km, nie jest uregulowana, podobnie nie uregulowane są potoki przepływające przez gminę. Wał ochronny zabezpieczający przed wylaniem rzeki Białej jest jedynie na odcinku 1 km. Dlatego też niezbędna jest regulacja i budowa zabezpieczeń przeciw powodziowych.

Cele do osiągnięcia:

1. Zabezpieczenie brzegów rzek i potoków przed ewentualnym wylaniem
2. Udrożnienie potoków
3. Zabezpieczenie sieci infrastruktury gminy przed powodzią.

VIII. PODSUMOWANIE

Sądzić należy, że stworzona wizja rozwoju Gminy Ciężkowice do roku 2014 nie pozostanie tylko marzeniem, lecz stanie się rzeczywistością poprzez wspólne działania zmierzające do realizacji założonych celów strategicznych. Pamiętać wszak należy, że opracowanie strategii rozwoju w formie dokumentu stanowi dopiero początek działań prowadzących do realizacji zadań szczegółowych i w efekcie końcowy celów priorytetowych, jakie sobie nakreśliśmy.

Dokument ten nie może być traktowany jako zamknięty zbiór rozwiązań i recept, a raczej jako elastyczny kierunkowskaz, podlegający ciągłym modyfikacjom w zależności od pojawiających się nowych możliwości i potrzeb rozwojowych. Szczególnie istotne wydaje się opracowanie strategii w kontekście bliskiej perspektywy integracji Polski z Unią Europejską. Jedną z zasad wykorzystania Funduszy Strukturalnych jest “programowanie”, a więc sporządzenie lokalnych programów rozwoju. Żadna społeczność lokalna we Wspólnotach Europejskich nie otrzyma wsparcia finansowego bez opracowania takich planów rozwoju. Warunek ten będzie mocno promowany przez UE w okresie przedakcesyjnym. Podobne kryteria będzie stosował Bank Światowy, udzielając pożyczek i wsparcia finansowego na rozwój obszarów wiejskich.